

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Tractatio Synoptica De Iudiciis Ad Lib: II. Decretal: Gregorii IX.

**Herberstein, Ferdinand von
Tabarelli de Fatis, Donato Vincenzo**

Spirens., 1660

Titulus VI [i. e. III]. De tertio modo procedendi, per denuntiationem.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11416

in hoc casu pœnam, non tantùm habere rationem pœnæ, comparatione delinquentis, sed etiam rationem damni comparatione eius, cui pœna applicata est; **DUBITATIO** exoritur, an huiusmodi **Officiales** reos culpæ & restitutionis se efficiant, qui se insidiosè occultant, ut liberiùs peccent alii, ut deindè ipsi ex insidiis prodeuntes capiant eos? Videtur saltem probabile; quamvis probabiliùs videatur negandum, quando huiusmodi leges humanæ sunt purè pœnales: & ratio esse potest, quia tales **Officiales** ex vi officii sui constituti non sunt ad consulendum bono delinquentium, sed bono Reipub:

TITULUS III.

DE TERTIO MODO PROCEDENDI per Denunciationem.

CASUS.

BAtteus Nolanus corrumpere ad defectionem populares studebat, gratificaturus Hannibali, cuius beneficio curatus, inter Cannenses fauciis, & ex captivitate remissus ad suos erat.

os erat. Huic accersito ad se Marcellus Romanus dixit: fortissimum te militem audio, quod antea ignorabam; quare mecum, quaso te, commorare: supra quem verborum honorem, equo insuper donavit Proditorem, & eam benevolentiam non illius tantum fidem, sed etiam popularium, qui ex illo pendebant, sibi obligavit. *Laurent. Bayer. Tit. Proditor.* Quæritur, an Marcellus, postquam vidit eo modo correctum Proditorem, eum adhuc Magistraturam denunciare debuisset? *Resol. quære num. 11.*

I.

DENUNCIATIO est criminis alicuius apud Iudicem sine inscriptione legitima facta delatio, vel ad poenitentiam peragendam, vel ad poenam legitimam imponendam, vel ad utrumque *cap. 2. cap. super h. t.* Quadruplex est, *Evangelica, Iudicialis, Canonica, Regularis.*

Ad Evangelicam denuntiationem plura requiruntur. I. quod denunciandus

fit

fit Frater, id est, Christianus *Can: ad mensam 11. qu. 3.* Unde infideles denunciari non possunt, nisi peccent contra jus naturæ, aut leges in moralibus, quo casu Papa in eis jurisdictionem habet. *Innoc: in cap: quod super his. de voto. 2.* quod præcedat secreta monitio de crimine (ne inimicitia resultet ex eius omissione) nisi corripiens aut monens rationabiliter existimaret in bonum ipsius corripiendi magis cessurum, quod incipiat ab admonitione cum testibus, vel etiam à denunciatione: aut recta ratio ad vitandum damnum ipsi corripiendi vel alteri, dictaret delinquentem denunciandum esse nullâ correptione præmissâ. ut benè *Suar: disput: 8. de charit. sect: 6. num: 17. 3.* Quod peccatum non sit omninò publicum, neq; etiam occultum, *Can: præcipuè in fin: & ibid: Gl: fin: 12 qu: 3.* sed quod possit probari *Can: si tantum. & Can: seq. 6. q. 2.* 4. Quod si non desistat, vel non se emendet, adhibeat testes, qui sciunt, & cum quibus potest eum convincere, & coram illis faciat secundam monitionem. 5. Quod si secundò monitus se non emendet, denunciaret Prælato. 6. Quod

Quod

Quod denunciatus probet delictum, se observasse formam in denunciando *cap. novit. & ibi. Panor. n. 2. & 3. de jud.* prima monitio probatur per monentem tantum. Secunda per monentem & unum testem *cap. in omni de testibus.* CÆTERUM quilibet denunciare potest Evangelicè, etiam mulieres, infames, criminosi modò non perseverent in crimine, quia non refert quis denunciaret, dummodò anima salvetur *cap. in omni de testibus,* imò ex opinione quorundam quilibet tenetur ad eam ex precepto, quia verba Evangelica sunt imperativi modi. *Panor. in cap. novit. n. 34.* Sed alii tenent esse consilii, præterquam in iis, ad quos ratione officii spectat, ut sunt Curati, Prælati, Patres familiars Mariti, Rectores provinciarum. *Can: duo ista. 23. §. 4. & ibi Gl. in ver. Episcopo. Joan. And: in cap. novit. post. num. 6. de jud.* QUI LIBET quoque denunciari potest, perseverans in crimine, ne libera ei præbeatur facultas peccandi propter impunitatem *cap. quemadmodum de iurejur. §. fin. ver. scriptura.* Sed potest denunciatus denunciantem repellere objectione criminis, etiam si suam inju-

injuriam persequatur, quia non move-
tur bono Zelo ad correctionem alterius,
qui non est correctus. *Gl. fin: in cit: cap. No-
vit: de jud.* quanquam in aliis non servatur
ordo juris. *Panor: in cap. Novit: n. 44. in fin.
& seq: & n. 55. & seq: ubi ponit differentias
inter Evangelicam & judicialem privatam
denunciationem de jud: EFFECTUS* ejus
est, ut peccator pœniteat, & si correctio-
nem contempserit, districtione Ecclesia-
stica exerceatur: non ut beneficio, vel
officio privetur: nisi retento ordine, be-
neficio, vel rebus, pœnitere non possit.

2. Judicialis denunciatio à jure Civili
introducenda est, quæ fit per ministros publi-
cos (quos & stationarios ab officio vo-
cant) ad hoc constitutos, ut delicta ad-
missa denuncient Magistratibus, eorumq;
auctores prodant, quatenus in eos inqui-
situs fiat *L. singuli 14. C. de accus: ad publi-
cam scilicet vindictam, ut distinguatur à
privata denunciatione, quæ privatum
commodum respicit. DIXI* publicos, quia
ad hanc denunciationem publicam, pri-
vatus non admittitur, cùm possit si velit,
accusationem instituere. *L. fin. C. de accus:*

can:

Can: quisquis 11. q. 8. Quod si minister publicus perperam aliquem detulerit, non tamen punietur propterea, nisi per injuriam detulisse deprehendatur, quia officii necessitas eum excusat à calumnia. *Farinac: in crimin. q. 16. num: 15.* Constituuntur autem denunciatores ab iis, qui merum & mixtum imperium habent *cap. sicut olim h. tit.* ipsiq; incumbit necessitas probandi eâ parte citatâ, quæ denunciârunt *L. ab accusatione ver nunciatores ff. ad Turpil.* quia per negationem res potest effici dubia, ac adversus notorium potest competere iusta defensio *Bald: in L. ea quidem. num: 43. C. h. tit.* DIVERsus autem est processus inquisitionis, qui fit ex mero Judicis officio, ab illo, qui fit alio denunciâtè. Quando Judex procedit ex mero Judicis officio ad inquisitionem generalem aut specialem, recipit juramentum ab iis, contra quos facienda est inquisitio: quando vero procedit ad denunciationem alterius, tunc non recipit hoc juramentum, & denunciâns debet probare à se denunciata *L. singuli C. h. t.* SECUNDO quando procedit ad denunciationem, admittit probatio-

bationes contrarias super bona fama *cap. cum in iuventute de purg: can.* Secus, quando procedit ex officio, quia contra denunci-
antem præsumitur, non contra Judicem *cap. in presentia de renunc.* TERTIO in de-
nunciatione fit quædam litis contestatio *capit. cum dilectus*. S. dictus verò de purg. Can: secus in inquisitione ex officio, quia ibi non est, cum quo possit fieri litis contesta-
tio sed fit quædam quasi contestatio inter infamiam, quæ tenet locum accusatoris, & responsionem requisiti. QUARTO in inquisitione ex officio recipiuntur testes publicatis attestacionibus. tunc enim cessat timor subornationis, cum semper dicta testium sint nota Judici, secus quando proceditur ad denunciationem. *cap. cum clamor de testib. Panor: in cap. qualiter & quando.* Effectus publicæ denunciationis idem est, qui accusacionis, ut communiter DD.

3. DIXI præterea supra initio, ut distinguatur à privata: quia privata denun-
ciatio competit læso propter suum inter-
esse, & fit ad privatum commodum. In foro sæculari expeditur nullâ monitione præmissâ, quando fit denunciatio ab illo, qui

qui non potest agere, ut à servis potestati alterius subjectis, Religiosis, rusticis oppressis, & aliis conquerentibus de injustis gravaminibus Prælatorum, vel eorum, quibus subsunt, §. pen: *Institut: de his, qui sui vel alieni juris sunt, & ibidem* DD. aut si fiat denunciatio de his, quæ spectant ad forum venale, ut justo pretio vendantur. *L. 1. §. cura ff. de offic: Præfect: Urban: aut si res mea ad te pervenit, nec est causa, cur apud te debeat remanere, quam jure Civili condico conditione certi vel sine causa, per L. si & me & Titium. ff. si cert. cuius remedium est subsidiarium L. si servum eod: & ibid: post. Gl: DD.* In foro Ecclesiastico exigitur bina monitio sicut in Evangelica, ut infra dicemus, *can: si quis erga Episcopum 2. q. 7.* in ea denunciatus non repellitur prætextu criminis *cap. de cætero. de testibus*, nemini enim jus suum persequentis obstat criminis exceptio. *Can: omnibus 4. q. 6.* nisi fortè excommunicatio obstaret *cap: exceptionem de except. vel spoliatio aut deprædatio. cap: 2. & fin: de ord: cog: vel alia exceptio præjudicialis. Panor: in cap: novit: num. 32. de judic:* **F O R M A** libelli hæc est.
Domi-

Domine Judex, talis tenet rem meam
 contra conscientiam in periculum animæ
 suæ, cum ad me pertineat, ideò imploro
 officium vestrum, ut cogatis eum ad re-
 stitutionem. Panormit: in cit. cap. novit.
 de jud: in m. 52.

4. Judex Ecclesiasticus non admittit
 indistinctè hanc denunciationem, ne pe-
 reat temporalis gladii jurisdictio. *cap. no-*
vi. in princ. de jud: Sed tantum in certis ca-
 sibus, ut quādo est crimen Ecclesiasticum
 de sui natura. *Cap: 1. de offic: ord: & ibi Gl: &*
DD. vel talis sit causa, quæ ad iudicium Ec-
clesiasticum noscitur pertinere ratione
pacis vel treguæ violatæ. Panorm: in rub: de
treg. & pa. juramenti violati cap: fin: fori comp:
8. quando crimen est notorium. cap. cum
fit Romana. § fin: de appellat. quando non
auditur in foro seculari. cap: ad nostram de
jurejurand: & ibidem. G. pen: & Can: quan-
do miserabilis persona denunciatur & pro-
pter potentiam adversarii non potest se
juvare in foro sæculari. L. denunciamus. C.
de his qui ad Ecclesiam confug: quando subest
obligatio naturalis tantum. cap. qualiter de
pace. in his & similibus casibus reducibili-
 bus

bus

bus ad istos locum habet hæc denunciatio. DENUNCIATUS autem potest excipere, quod potest habere regressum ad Judicem sæcularem, *Barth. in extravag. ad reprimendum n. 9. & seq.* Item potest allegare causam justam, quare contra conscientiam non teneat. *Anchar. in cap. novit: n. 22.* IN hac denunciatione servandus est ordo juris, libellus offertur, lis contestatur, sententia fertur in scriptis, *Ioan. And: in cit: cap. novit.* Effectus & finis ejus est, ut res restituatur & læsus servetur indemnis.

5. Difficultas præcipua est in hac materia, an licita sit denunciatio judicialis de secretis delictis omisâ correctione secretâ, & inductione testium: Ratio dubitandi esse potest, quia supra *Tit: 1. de inquisit: n. 2. & seq.* diximus ad inquisitionem specialem de occultis non posse Judicem procedere seclusâ infamiâ, undè erui videtur, neq; aliquem ad denuntiationem procedere posse in criminibus, de quibus infamia Rei non præcessit: quando præsertim correctio secreta adhibita non est. SUPPONIMUS I. multipliciter posse sus-
mise-

mi secretum & publicum, ut constat ex
 iis, quæ tradit *Gl. & Panor. in cap. ex litera-*
rum de temp. ordin. & cap. vestra de cohab. Clor.
& mul. Tres esse gradus specialiter publi-
 ci: & tres esse gradus secreti. Primus est,
 quando à duobus scitur, & tunc dicitur in
 jure probabile, quia probari delictum suf-
 ficienter potest, etsi nulla eius infamia sit.
 2. gradus publici est, quando non solùm
 probari potest, quia pluribus est notum
 sed eius versetur infamia, & hoc dicitur à
 jure famosum vel manifestum. 3. gradus
 est, quando est notorium, quodq; nullo
 modo celari potest, nec negari ab eo, qui
 commisit; & hoc rursus dupliciter con-
 tingit. Primò vel notorium notoreitate
 juris vel facti: illud est, quod jam est per
 sententiam declaratum: hoc est, quod à
 majori parte communitatis, oppidi, col-
 legii, vel vicinix cognoscitur, modò com-
 munitas excedat 10. personas: quæ omnia
 ex materia detractionis desumuntur. Op-
 posito modo contingit secretum. Illud
 namq; est primò, quod probari non po-
 test in judicio. Secundò, quod etsi proba-
 ri possit, non tamen laborat infamiâ. Ter-
 tiò,

tiò; quod probari facilè potest, & si aliqua
 tergiversatione celetur, neq; est maiori
 parti communitatis notum. SUPPONI-
 MUS. 2. Ex supra dictis Doctoribus apud
 Panorm: & communi sententia, quædam
 esse peccata quæ in solius peccantis da-
 mnum cedunt, quædam quæ in damnum
 tertii, quædam quæ in damnum commu-
 nitatis: primi generis sunt, quæ solum
 peccantem lædunt. v. g. fornicatio, sodo-
 mia, ebrietas. Secundi generis sunt, quæ
 tertium lædunt: adulterium, homicidi-
 um, furtum, detractio. Tertii generis
 comunitatem premunt, vel in temporalibus
 (qualia sunt proditio, institutio falsæ
 monetæ, subornatio ad officia, ex qua se-
 quitur dari indignis vel omitti digniores)
 vel in spiritualibus ut falsa doctrina, quæ
 fides vel mores corrumpuntur: ita ferè
 omnes DD. apud Petrum Navarrum *lib.*
2. de restit. cap: 4. num: 50. & præcipuè n. 69.
in nova edit. Et licet omnia peccata scan-
 dalosa in perniciem sint Reipubl: non ta-
 men propriè dicuntur esse contra bonum
 commune, quia eorum immediatum ob-
 jectum non est aliquod bonum commu-
 ne,

ne, quod per ipsa lædatur, quod necessa-
riò requisitum erat, ut dicerentur pro-
priè esse in damnum communitatis, ut su-
pra diximus titul: 2. de accus: num: 19. ad
fin. His positis.

6. Respondeo & dico 1. non esse opus,
ut præcedat infamia licitam denunciatio-
num juridicam. ita Suarez hic capit. 12. &
patet ex cap. inquisitionis & cap. Qualiter &
quando de accus: Ratio, quia in via inquisi-
tionis specialis prærequiritur infamia,
ut suppleat vicem accusatoris, qui semper
virtualis aut formalis ad condemnandum
requiritur, ut omnes docent cum D. Tho:
2. secunda. q. 67. art: 3. ex S. Ambrosio. Atqui
in nostro casu denunciator supplet vicem
accusatoris, quamvis non omninò susci-
piat totum onus illius, cum non ita obli-
getur ad probandum sicut accusator. Er-
gò ante hanc denunciationem non præ-
exigitur infamia. Deindè bonum comu-
ne exigit, ut quisque licitè possit accusare
judicialiter id, quod probare potest, esto
de delinquente infamia non præcesserit,
quod graviter læderetur, si facinorosi sci-
rent posse impunè peccare absque metu

pœnæ quamdiu horum delicta non essent publica aut delata per accusationem.

7. Respondeo & dico 2. Peccata notoria, hoc est, quæ in præsentia, multorum vel alio modo à pluribus cognoscuntur, possunt statim neq; præmissâ monitione aut correctione fraternâ judicialiter denunciari. Est communis cum D. Thoma q. 33. art. 7. in princip. juxta illud Pauli *1. ad Tim. 5. peccantem coram omnibus argue, ut ceteri timorem habeant.* Ratio. qui enim in publico peccat, eo ipso juribus secreti renunciat, neq; sperari potest corrigendus per monitionem secretam, cum præsentiam hominum & leges monentes non sit veritus. Item in tali denunciatione non solùm emendatio fratris intenditur, sed etiam reparatio scandali dati mediâ punitione. Obligatio verò denunciandi hæc peccata tunc erit, quando aderit, præceptum superioris, vel quando ex illis imminet damnum tertio aut communitati, quodq; per denunciationem reparari potest. Quod si peccata non fuerint in damnum tertii, sed solùm in damnum ipsius delinquentis, qui per correctionem emendat-

dandus præsumitur, eo quod peccatum non tam ex malitia quàm ex ignorantia processerit, tentanda videtur secreta correctio, antequam denunciatur, ut evitentur damna ex denunciatione provenientia. *Suar: tom: 4. de Relig: libr. 10. c. 12. n. 36.* Intellige, nisi adsit præceptum denunciationis, quod absq; dubio implendum est, non obstante correctione secretâ, & emendatione proximi ob finem prædictum, ne delicta impunita maneant, & videntes timorem habeant.

8. Respondeo & dico 3. delicta, quæ partim sunt secreta partim publica, qualia sunt, quæ non solum à te sed etiam ab alio sciuntur, quæq; in iure vocantur probabilia, denuncianda statim sunt, si in damnum tertii vergant, neq; opus præmittere correctionem secretam, inductionem ut testium, nisi casu quo firmiter credatur correctionem secretam profuturam. *Sua. D. 8. de charit. Sect: 6. n. 6. & de Relig: Tom: 4. lib. 10. cap. 12. num: 35. & 42.* Ratio, quia per denunciationem & defenditur innocens & corrigitur delinquens: qui nec corrigendus intelligitur neq; innocens

sufficenter defendendus: nisi denunciatur. Undè si firmiter credatur profutura correctio, & innocens defensus, per monitionem, non debet fieri denunciatio juridica. ita *Suar. citatus cap. 22. n. 42.* In delictis autem, quæ sunt contra bonum commune, ut hæresis & proditionis, raro vel nunquam præsumi potest correctio delinquentis ex secreta monitione; ideoque denunciandus statim est delinquens, ut bono communi provideatur, & maxime stante præcepto denunciandi lato à jure aut Inquisitoribus. Et confirmatur doctrina nostra, quia si privata monitio in hujusmodi casu, quo bonum commune periclitatur, deberet denunciationem præcedere, sequeretur, neque testem posse testari etiam si in judicio crimen probari posset, nisi præcesserit secreta monitio, cum par ratio militet: consequens autem negatur ab omnibus.

9. Respondeo & dico 4. Si delicta solum sint in damnum delinquentis, præmittenda est ex præcepto Divino secreta correctio, & testium inductio, priusquam judicialiter denunciarentur, si probabiliter existi-

existimaretur correctio vel inductio testium profutura. Ita *Suar. tom 4. de Relig. lib. 10. cap. 12. n. 36.* Ratio, quia denunciatio judicialis tendit ad bonum commune delicto delinquentis damnificatum, per punitionem reparandum, & secundariò ad delinquentem corrigendum. Cùm ergo hujusmodi delictis bonum commune læsum non sit, & ex alia parte non appareat necessitas denunciationis judicialis ad delinquentis correctionem, nequaquam fieri debet, quin secreto priùs corripiatur. Præterea, si in his peccatis ordo correctionis servandus non est, in nullis erit ex necessitate servandus: nam in peccatis omninò secretis (ut paulò infra dicemus) rarò potest ad denunciationem judicialem procedi: in omninò publicis non est præmittenda, neq; inductio testium: Ergò ne dicamus processum correctionis à Christo præscriptum fore inutilem, affirmandum est in iis peccatis, quæ partim sunt secreta, partim publica, servari optimè posse.

10. Est tamen magna differentia inter hæc peccata, quæ solum peccanti nocuummentum afferunt, & inter illa quæ aliis no-

cent: in delictis enim soli peccanti noxiis, sufficit probabilis spes seu non desperatio fructus, ut correctio secreta debeat ex præcepto Divino præmitti: at in peccatis damnium tertio inferentibus, certitudo moralis requiritur, id est, quæ omne dubium in contrarium excludat de fructu correctionis & evitacionis omnium damnorum, quæ timentur. Ita *Suar. de Charitate. disp. 8. S. 6. n. 6. pag. 760.* Undè infero in iis peccatis, quæ partim sunt secreta, partim publica, quæque delinquenti solum damnium inferunt, regulariter loquendo servandum esse ordinem à Christo præscriptum.

6 II. Gravissima tamen est difficultas, an in delictis omninò secretis, quæ in iudicio probari non possunt, ut sunt, quæ ab uno tantum, præter committentem sciuntur, judicialiter denuncianda sint, si in damnium tertii vel communitatis vergant? Et quidem si per monitionem secretam delinquenti vel alteri tertio factam sufficienter intelligitur damnium imminens reparari, clarum ferè est, non esse locum denunciationi judiciali, hæc enim solum apponi

poni potest in præfenti, ad impediendum
 damnum tertii vel communitatis: Si er-
 go hæc impeditur sufficienter alio medio
 non ita noxio & infamatorio delinquen-
 ti, illud certè medium apponi debet &
 denunciatio judicialis omitti, debet enim
 proximo remedium adferri damno eius,
 quo potest, minori.

12. At si præsumitur delinquens non
 corrigendus per monitionem secretam,
 illi vel tertio, cui damnum parat, factam,
 non desunt DD. qui affirmant non posse
 ad denunciationem judicialem deveni-
 re, sed debere dicere Prælato ut Patri, vel
 aliis ut observent, & aliquando possint ef-
 se testes in judicio, Ita expressè *Navar: lib.*
3. de restit: c. 2. n. 358. in 2. Edit: Suar: de Cha-
rit: disp: 8. S. 6. n. 6. in fine. loquens de de-
 lictis quæ cedunt in damnum commune,
 dicit, si occulta penitus sunt, id est, si nul-
 lus alius præter te sciat, superiorem esse
 admonendum ut vigilet. Infertur ergo
 non esse monendum ut judicet, & *num. 10.*
 loquens de edictis sanctæ Inquisitionis,
 ait, Si delicta non sint talia, ut viâ inquisi-
 tionis possint Inquisitores de illis interro-

gare juridicè, tunc credendum esse, eos
 procedere secundum ordinem correctio-
 nis fraternæ: quem quidem ordinem ser-
 vandum esse docet *S. Thom: ar. 7. in solut. ad*
1. eò quod communi bono sufficiat, ut de-
licta publica puniantur, aut ea quæ in ju-
dicio probari possunt, etiam si aliàs publi-
cè nota non sint. Ex quo infert Lorca se-
cunda secunda q. 33. art. 8. disp: 47. n. 6. & 15.
 Prælatum Religiosorum rarò præcipere
 posse, ut aliquid occultum sibi, etiam ut
 Patri manifestetur, cum non possit sub-
 ditis constare, utrum res in eo statu sit, ut
 subditus licitè occultum prodat. Et ideo
 citati DD. regulam assignant ex *S. Tho: art.*
8. in solut. ad 1. Prælatum tunc solùm posse
 præcipere, quando potest inquirere, id
 est, quando denunciator adest, aut infam-
 ia præcessit, quod intelligendum affe-
 runt tam de paterna quàm de judiciali de-
 nunciatione, quod verba *S. Thomæ* sint
 indistineta, & *n: 21.* dicat, si superior præ-
 cipiatur denunciare, quantumcunq; abso-
 lutè præcipiat, non obligare, nisi circa cri-
 men, quod probari potest, & servato cor-
 rectionis ordine, aliàs præceptum fore in-
 justum.

justum. Ita hi. DD. & alij cum Durand: in 4. dist: 19. q: 4. Henriq. l. 13. de Excom: cap. 14. n. 13. Quorum ratio est, quia non potest esse iudicium de delicto sine sufficienti probatione. Ergò ubi hæc est impossibilis, cessat obligatio denunciandi, quæ ad iudicium complendum ordinatur, ut ipsum hoc colligitur ex *can: quod videtur. 22. q: 5.*

13. Verùm his non obstantibus, iudicio nostro, dicendum omninò est, te posse & debere delinquentem aduersus tertiam personam vel comũne bonum Prælato, ut iudici denunciare, si alia via tibi non suppetit damnum impediendi, etiam si probare non possis, sed solus tu sis qui noveris, modò non noveris per confessionem, & manifestatio delicti sufficiat damnum impedire aliquo modo, etsi non perfecte: Ita Lessius, qui testatur esse communem. *lib. 2. de just. cap: 30. dub. 2. n. 13. & dub. 6. n. 43.* & multis allegatis. Thom: Sanch: *lib 3. de matr. disp: 13. n. 2.* ubi volentes contrahere cum impedimento, etiam si impedimentum infamatorium sit, probat esse denunciandos Iudici, quantumvis occultum impedimentum subsit, probari q; non possit.

14. Ratio Conclusionis nostræ est, quia hæc denunciatio non tam ad punitionem delinquentis, quàm ad præcavendum damnum, quod intendit inferre, ordinatur. Ergo non est curandum, quod ipse delinquens infametur vel denunciatione affligatur, hæc enim per accidens sequuntur, quod enim primò intenditur est defensio innocentis vel boni communis. Neque obstat delictum probari non posse, ut sciens denunciare non teneatur, quia non denunciat, ut probet delictum, sed ut damnum impediatur, quod per denunciationem impeditur, & licet sufficienter non impediretur, nihilominus debet denunciare, quia per denunciationem aperis viam Judici, ut inquireat, & quærat media impediendi, ut optimè notavit *Thom. Sanch: lib. 3. de matr. D. 18. n. 2.* Neque Doctores supra relatos sentio nobis dissentire, non enim credibile est illos velle non esse denunciandum delinquentem, qui civitatem parat incendere, si aliâ viâ non suppetat impediendi damnum præter denunciationem judicialem. Effet enim iniquum non favere bono communi ob de-

linquentis detrimentum. Quare debent intelligi de denunciatione ad punitio- nem, non de denuntiatione ad præcaven- dum malum impendens requisita.

15. Solùm advertimus, quando Prælati seu inquisitores mandant denunciatio- nem sibi fieri de iis & aliis delictis absque eo, quod cum aliquo communices, hoc intelligendum esse de delictis, quæ tibi certò constant in edictis contineri, quæq; tibi denunciari mandantur. Nam si dubi- tas, an peccata, quæ scis sint contenta in edictis vel non, poteris sine scrupulo con- fessarium consulere aut alium virum do- ctum: neq; hanc communicationem in- quisitores prohibere intendunt, ut ad- vertit *Ioan: Sanch: select: Disput: 11. num 57. cum alijs.*

16. Sed inquires quid dicendum in propriis injuriis: Respondeo rarò in his esse obligationem corripiendi secretò de- linquentem, quia rarò invenitur injuria- tus, cui grave non sit injuriantem frater- naliter corripere, & cuius correctio ab in- juriato admittatur. Potest tamen injuria- tus satisfactionem expostulare apud Judi- cem,

cem,

eem, si alia via desit & denunciare delinquentem in omnibus casibus, in quibus diximus denunciari posse delicta alteri damnum inferentia. *ita ex Arag: 2. 2. q. 68. a. 1. docet Villalobus tom. 2. sum: tr. 4. differ: 12. numer: 2.*

17. Corollaria ex dictis à n. 5. sequentia deducimus 1. Vi edictorum, quibus Judices aliquando præcipiunt denunciari certa delicta, aut certos reos ab iis, qui eos nōrint neminem teneri judicialiter denunciare delictum, & reum omninò emendatum, nisi delictum cum suo authore publicum sit, & nondum dederit publicam satisfactionem: idq; obrinere in delictis sive noxiis ipsi delinquenti sive proximo, sive Reipub: etiam dato quod probari possint in judicio. *Navar: in man. 6. 25. nu 46.* Ratio, quia licet huiusmodi denunciatio utilis esset ad punitionem delicti, hæc tamen sola utilitas non dat jus Judici ad præcipiendum denunciationem occulti delicti subdito jam emendato, quia cessat finis & ratio præcipiendi, secunda pars autem similiter patet, quia quando delictum fuit publicum, esto secretò emendatum sit,

fit, non tamen per secretam emendatio-
 nem Reipubl: satisfactum est: ideoq; Ju-
 dex adhuc potestatem habet ad procurā-
 dum satisfactionem publicam per publi-
 cam punitionem delinquentis ad aliorum
 cautelam. Secundum: ex vi horum edicto-
 rum regulariter te non teneri denuncia-
 re judicialiter delicta occulta contra te ab
 alio patrata, quia consilium est Evangeli-
 cum condonare proprias injurias. Terti-
 um: Neq; quemquam vi horum edictorū
 teneri denunciare seipsum, uti neq; com-
 plicem, si hos manifestare non possis, nisi
 mediatè per hoc teipsum manifestes. *Avi-
 la decens: 2. p. c. 5. disp. 4. dub. 2. concl. 9.* Quar-
 tum, quando delicta in jure probari pos-
 sunt, & in damnum tertii aut boni coñu-
 nis vergunt, esto occulta sint, vi huiusmo-
 di edictorum denunciari posse, juxt. supra-
 dicta n. 8. imò esto in jure probari neque-
 ant, adeoq; prorsus secreta sint, adhuc de-
 nuncianda esse patet ex dictis n. 13. quid-
 quid Navar: in contrarium dicat *in sum: c.*
17. n. 134. & c. 18. n. 6. & cap. 25. n. 46. & latius
in cap. inter verba 11. q. 3. n. 112. ubi conatur
 ostendere ex variis Canonib' te non te-
 neri

neri

neri ad denunciationem huiusmodi delictorum ex vi decreti Iudicis: nisi damnum imminens Reipubl: aut tertio tantum sit, ut etiam non stantibus edictis adhuc tenearis omnibus viis impedire, & confirmatur opinio nostra supra allata. *num: 13.* ex praxi pontificia, jubet enim Pontifex in tribunali sanctæ inquisitionis denunciari reos, de quibus denunciator plene probare non potest: v. gr. jubetur pœnitens, ut constat ex *Bulla Gregorij XV. quæ incipit universi Dominici gregis*, denunciare Sacerdotem sollicitantem ad turpia in confessione, cum tamen pœnitens utpotè unus testis delictum plene probare non possit. Item firmatur opinio nostra ex praxi prælatorum, peccata omnino occulta sibi denunciari præcipientium, ubi certum est non præcipi denunciationem paternam, sed judicialem, siquidem coram secretario & propria manu signatur denunciatio, & illa facta sine ulla correctione secreto fiscalis accusat & delinquens capitur & punitur.

Nec dicas denunciatio judicialis ordinatur ad punitionem, atqui delictum, quod

quod probari non potest, non potest
puniri, ergo non est, cur Judicialiter de-
ferendum sit, cum ad nihil deserviat quā
ad diffamandum, sed contra: quia hæc de-
nunciatio ad multa utilis est, scilicet ut
habeatur ex ea notitia plenior, ut proce-
datur ad inquisitionem, ut præcaveatur
malum imminens.

*Sed quid si delinquens emendatus jam
sit?* jam dictum supra initio hujus concl.
non esse deferendum, quia cessante dam-
no cessat ratio justificans manifestatio-
nem: à qua regula solùm excipit *suar: disp.*
20. s. 4. n. 13. crimen hæresis ob eius atro-
citatem & infectionem, quod licet jure
naturæ denunciandum non sit, si jam sit
emendatum, at ex vi præcepti Ecclesia-
stici affirmat denunciandum fore: quæ
doctrina vera est, si ponamus esse delictū
probabile, nam cum in eo casu possit sci-
ens denunciare ad punishmentem, debet e-
mendatum denunciare. Sed inquirens,
quando præsumi possit emendatus, ita ut
de alio crimine deferri aliquis non debe-
at? Respondeo prudentis arbitrio relin-
quendam esse, si enim omninò appareant

occa-

occasiones sublatae, praesumenda est emendatio. Ex solo temporis decursu, nisi longum sit, praesumenda certe non est correctio; explicat autem *Sanch: in select: disp: 11. num: 52.* quid censeatur longum tempus: & asserit tres annos sufficere ad emendationem praesumendam in criminoso.

18. Sed & alii casus sunt, in quibus obligatio cessat denunciationis juridicae. 1. quando delictum tibi sub secreto naturali revelatum est & in damnum neque tertii aut communitatis vergit, idemque est, quia tibi consilii petendi gratiam detectum est, tunc enim etiam praecedente infamia & femiplena probatione non tantum tenetur sed nec potes secretum revelare, & peccares non solum contra charitatem, sed etiam contra justitiam restitutionis reus, ut bene *Less: lib. 2. de just. cap: 30. dub. 6. n: 45.* quia esto bonum commune postulet delinquentem infamatum puniri, non tamen exigit, ut juvet ad punitionem, qui sub secreto & occasione consilii & remedii delictum rescivit: arceretur enim miseriam a consilio vel remedio petendo. Unde in nostra societate, ubi quilibet potest defectus

fectus aliorum praelato deferre ut patri,
 ad majorem delinquentis profectum, ex-
 cipitur hic casus, in quo sub secreto con-
 filii petendi causa acceperis, ut expresse
 habetur *Decreto 504. cong. 6. & can: 10. ejus-*
dem cong: 5. 2. & notavit Suar: tom: 4. de re-
lig: lib. 10. cap. 7. n. 23. scil: in delictis, quæ in
 damnum tertii aut comunitatis non ver-
 gunt. aliàs dignus est, ut sibi frangatur fi-
 des etiam jurata ob reparationem damni
 Reipub: vel tertii innocentis. *Less: supra 2.*
 casus est, quando quis rem alienam acce-
 pit in compensationem sui debiti, modò
 debitum sit ex justitia & liquidum, & aliæ
 adsint circumstantiæ cohonestantes com-
 pensationem; tunc enim neq; teneris de
 te, neque de alio delictum manifestare
 ex vi præcepti de revelandis furtis, eti-
 am si sub juramento & excommunicatio-
 ne jubearis revelare. *Corduba. q. 64. casu 4.*
& alijs locis. ubi loquitur de exhibenda
 scriptura in tuum damnum. *Less: libr. 2. de*
just: c. 30. Dis: 6. n. 50. secunda edit. 3. Casus
 est, si tibi grave damnum ex denunciatio-
 ne imineat, aut compellendus esses pro-
 bare denunciata & non posses, denūciare

NON

non tenêris : cum gravi enim damno proprio non tenêris damnũ alteri imminens impedire , nisi fortè esset damnum commune , tunc enim aliquod damnum proprium sustinere tenêris. ut benè *Less: lib: 2. de just: c. 30. Disput: 6. n. 50. 2. edit. 4.* casus, quo à revelatione delicti excusaris, est: si à fide dignis non acceperis. *Less: supra.*

19. Denunciatio Canonica, de qua hic propriè agimus, est alicuius criminis apud Judicem absq; inscriptione legitimè facta delatio potissimùm ad emendationem rei. Colligitur ex *cap: 2. 3. & alijs hoc tit.* Ab ea, sicut & ab accusatione repelluntur infames, inimici, excõmunicati. *cap. cum oporteat. 19. & cap. seq. h. tit.* Et quemadmodum Monachus Abbatem suum delinquentem accusare, ita & denunciare potest sumptibus ipsius Monasterii, siquidem instituta est hæc denunciatio contra Ecclesiam & Monasteriorum Prælatos, ut eorum excessus à subditis, Clericis, vel Monachis, si monitioni non acquieverint, referantur ad superiorem suum. *cit: cap: 2. & 3.* quia ipsorum interest habere bonum Prælatum. *arg: Can. Audacter. 8. q. 1. aut.*

aut etiam subditum. *cap. 1. in fin. de offic. Cust.*
 Convenit cum accusatione, quod utraq;
 fiat coram Judice. Differt verò ab eadem.
 Primò in modo instituendi, nam ad accu-
 sationem necessaria est inscriptio, non
 ad denunciationem, nec denunciatus pro-
 priè se facit partem, sicut accusator. Se-
 cundò, fine, quia accusatio principaliter
 fit ad pœnam & vindictam publicam, ut
 scilicet delictum puniatur, denunciatio
 verò fit ad emendationem & correctio-
 nem vitæ, atque ob eam causam non est
 opus inscriptione, sed amicâ præmonitio-
 ne: quâ non obstante, si in eodem perse-
 veret crimine, tunc demum nuntiari &
 deferri debet Judici Ecclesiastico: aliàs à
 denunciatione repellitur is, qui non præ-
 monuit. *cit: cap. 2. h. t.* In quo rursus ab ac-
 cusatione distinguitur, quam fama publi-
 ca præcedere debet: nec sufficit infamia
 ad condemnandum nisi probetur. *cap. In-*
quisitionis 21. cap. accedens 23. h. t. quam-
 quam hæc inducat infamato necessitatem
 purgationis, in qua si deficiat, punitur ut
 convictus. *toto tit. de purg. Can.* Dividitur
 verò in specialem & generalem. Illa com-
 petit

petit

petit iis tantum, quorum interest habere bonum Prælatum. *cap. cum olim h. t. & requirit monitionem trinam Can. Quapropter 2. q. 7. aut binam cap. cum dilectus. h. t.* priusquam ab officio aut beneficio removeatur, repellit denunciante criminis exceptione *cit: cap. cum dilectus.* Hæc est (quæ etiam vocari solet publica) quando agitur de matrimonii impedimentis revelandis, ut affinitate &c. quæ monitionem non præexigit, sed quilibet eam facit, *cap. ad dissolvendum. de despons. impub.*

20. Regularis denunciatio (quæ secundum quosdam uti & Canonica ad iudicalem reducitur) est, quæ expeditur secundum diversas Religiosorum constitutiones, de plano & simpliciter, non admissa contra eam appellatione. *cap. ad nostram. de appell.* quia regulariter fit Prælato ut Patri ex fine correctionis fraternæ. Dico regulariter, quia fieri etiam, potest Prælato ut Judici ex fine punitionis publicæ, ad aliorum terrorem & bonum communitatis.

21. Facta autem Prælato ut Patri, ex præcepto Evangelico prærequirit correctio-

rectionem fraternam secretam & coram
 testibus, nisi recta ratio aliud suadeat, ut
 supra diximus. *n. 1. h. t.* aut delicta sint oc-
 culta quæ teste *Suar. disp. 8. de charitate. S.*
6. n. 17. statim denuncianda sunt Prælato
 ut Patri, quia regulariter loquendo sem-
 per melius corrigetur subditus per Præ-
 latum, quam per privatum; tum quia
 Prælat' occasiones peccati remove-
 re potest, & applicare remedia, quæ non po-
 test subditus, tum quia delinquens non
 ita facilè simulabit emendationem apud
 Prælatum, ac apud subditum. Et licet cor-
 reptione secreta sit suavior, attamen medi-
 cus non imprudenter adhibere solet me-
 dicamentum acerbius, si est utilius. Non
 ita in seculo, in quo homines magis sunt
 Juris sui, nisi speraretur magnus fructus.
 Sed *Fagund, in Decal. tom. 2. lib 8. c. 7. n. 9.*
 prædictam sententiam improbabilem ef-
 se asserit. & *Lorca* quidem, *2. secunda q.*
33. a. 8. disp. 47. num. 9. censet idem etiam
 de religione, ubi est tale statutum quia
 ordo correptionis Evangelicæ est juris
 divini & naturalis, omnes absquè exce-
 ptione obligans, quatenus scilicet spera-
 tur

tur

tur utilis etiam juxta prædictas rationes (quibus innititur, nempe conservatio famæ proximi & major suavitas, & consequenter efficacia ad emendationem peccatoris) quæ æquè militant in religiosis ac secularibus, nam & Religiosorum quoque fama æstimanda est, & quilibet plurius æstimat non diffamari apud Prælatum quam apud multos subditos.

Porro quidquid sit de authoritate Loræ: placet nobis sententia Suarii si adhibeatur conditio, ut Prælatus sit prudens, discretus, spiritualis, Zelo & dilectione suarum ovium ornatus, & secreti tenax, & insuper spes melioris, brevioris & securioris correctionis per Prælatum quam per subditum affulgeat. In quibusdam verò Religionibus specialis est ratio, ratione particularis constitutionis secundum quam earum religiosi cedunt juri famæ suæ, quod facere utiq; possunt ob finem altioris perfectionis, etiamsi famæ suæ dominium non habeant, sic enim cautiùs vivunt, ex quo & illis & Communitati magnum bonum provenit.

Quod confirmatur, quia ob eosdem fi-

nes potest Religiosus crimen suum occultum Prælato manifestare, ergo etiam permittere, ut alius manifestet: sicut etiam posset, si jam famam suam apud Prælatum perdidisset. ita contra Lorcam & alios quosdam *Coninch: 2. secundæ disput: 28. dub. II. num: 197.*

22. Quamquam *Suar: 4. de Relig: lib. 10. cap: 12. num: 3. & 35.* disertè doceat, Religiosos etiam illarum Religionum solùm cedere juri suo, & consentire, ut eorum delicta deferantur Prælato ut Patri, non autem ut judici: cuius rationem adfert, *Sanch: libr. 6. Sum. cap. 18. num. 48.* quia in dubio præsumitur actus ita gestus, ut sit minus quoad fieri possit onerosus agenti, ut multis probat *Mench: de præsumpt: lib: 6. Tota præsumpt: 9.* & semper præsumitur gestus eo modo, quo agenti utilior esse possit. ut tradit *Barth: L. gerit. n. 21. ff. de acqui- sit: hered.* Cum verò in renunciatione illorum ordinum tantùm fiat mentio de denunciatione facienda superiori, neq; explicetur, an fiat ut Patri solùm, vel ut judici, explicanda est, ut fiat solùm ut Patri, quia ita utilior & minus onerosa est renuncianti.

X

23. Sed

23. Sed quid si frater jam sit emendatus, an Prælato ut Patri, adhuc crimen denunciare potest? 1. Sententia affirmat, quam tenet *Angelus Ver: denunciatio. Richard: in 4. dist: 19. art: 3. quæst: 1. in corp.* Ratio esse potest, nam talis manifestatio potest prodesse, & non obesse: prodest enim ut Prælati occasiones & pericula relabendi removeat: & ex alia parte parum vel nihil obest: cum ex notitia illius delicti ad punitionem procedere non possit. 2. sententia negat Prælato esse denunciandum. Ita *Sanch: lib: 6. Decal: cap. 18. num. 49. & alii apud ipsum.* Fundatur in verbis Christi dicentis, *si te audierit, eris lucratus fratrem tuum*, quasi dicat, ibi esse sistendum cum ad lucrum fratris correctio ordinetur. Item quia fama apud Prælatum pluris æstimatur à subditis, & ægrius ferunt, apud illum infamari, propter eius dependentiam, quam apud plures socios. Ergò ob solam maiorem securitatem licita esse non potest talis infamatio, nemini enim licet bona temporalia proximo auferre eo fine, ut securior sit in virtute, aliàs liceret eum privare divitiis, & pauperibus

ribus dare, ut pro eo oretur. 3. sententia approbat primam in casu cessionis juris: illo excluso, approbat secundam. Ita *Valentia. disp: 3. quest. 10. part: 5. pag. 687. §. respondeo per distinctionem.* Probat primam partem, quia in primo casu cum delinquens emendatus, ipse possit delictum suum Prælato laudabiliter aperire: cur non etiam alius id ipsum poterit de eius consensu? Probat secundam partem, quia excluso jure cessionis possessor est suæ famæ, qua ut dictum ob solam securitatem majorem privari non debet.

24. Verùm nobis probabilius videtur, si certò tibi constat proximum emendatum esse, neq; periculum probabile subesse relabendi, nullo modo posse te cuiusquam delictum deferre ad superiorem, ut securior sit, nisi ipse expressè in talem sui manifestationem consentiat. Neq; consensus in aliqua religione præstitus ad hunc casum extendendus videtur (uti supponit, non autem probat *Valentia*: pro tertia sententia citatus) quia ut benè *Sanchi* supra pro secunda sententia finis præcipuus, ob quem mandantur delicta præla-

tis deferri, est correctio ipsius delinquentis si ergò frater correctus omninò est & emendatus, neq; periculum recidivi subfit, cessat finis, ob quem consentit, delicta Prælatis deferre. Et confirmo. Si enim ob maiorem securitatem maioremq; humilitatem propriam cessante fine correctionis liceret delicta fratris emendati Prælato deferre, liceret, inquam, non uni sed pluribus Prælatis deferre, ut sic delinquens ampliùs humiliaretur, & securior à relapsu esset, quod certè nullus debet concedere.

25. Dixi nisi proximus periculum habeat relabendi, si præteritus eius lapsus Superiori non manifestetur. Nam stante periculo manifestandus est, ut præservet: quod sentit expressè Valent. *cum D. Thom: Diss: 3. q. 10. p. 5. pag: 687. S. quod si.* Et probat: nam etiam ob huiusmodi finem liceret cuilibet privato, sine cuius ope non reputaretur proximus immunis à relapsu delictum indicare.

26. Probabile periculum relapsus censemus, quando ita proximus occasionebus peccati innodatus est, ut moraliter loquen-

loquendo iudicetur casurus, nisi ab illis divertatur: nam de aliquo periculo magis remoto curandum non est, cum omnibus tale periculum insit ex fragilitate naturæ. Undè Petrus de Ledes: *tom: 2. sum: tr. 4. conclus: 24. diffic: 5. pag: 290.* affirmat, si scias Religiosum in luxuriam incidisse, non ex malitia, hoc est, ex consuetudine, sed ex fragilitate humana propter occasionem sibi oblatam, te non debere Prælato denunciare, si à te corrigi potest, quia tunc non censetur esse in probabili periculo cadendi. At si ex malitia & prava consuetudine peccat, docet denunciandum fore, quia rarò præsumi potest emendatus, sed potiùs in morali periculo iterum, & sæpè cadendi versari. Addit Suarez infra cit. in ea Religione, in qua cessio juris locum habet, etiamsi ex fragilitate peccet, denunciari posse, quia semper præsumi debet meliùs à Prælato, quàm ab alio focio corrigendum fore, & quando hic maior profectus correctionis intervenit, jam proximus cessit juri sibi conservandæ famæ apud Prælatum: Et in hoc sensu verum est, quod dicit Suar: *tom: 4. de*

relig: cap. 10. n. 11. qui Valentiaë doctrinam quibusdam amplexus videtur.

27. Dubitatio difficilior est in casu dubio, quando dubium est, an delinquens emendatus sit?

Respondeo. Si delictum est tantum delinquentis, qui juri fame non cessit, non tenêris ullo modo deferre Prælato, imò nec potes, quia hæc delatio honestatur ob bonum ipsius delinquentis, cum autem ignoretur an bonum ipsius sit, ignoratur an sit ratio honestans infamationem. Ergò non poteris apud Prælatum infamare proximum cum infamatio sit certa, & ratio excusans dubia. Si tamen cessit juri famæ, benè poteris, quia adest finis correctionis saltem sub dubio, ac ideò sufficiens honestandi actionem.

VERUM si delicta in damnum tertii vel communitatis cedant, qualia censent *Sanch: libr. 6. Decal: cap. 18. num: 50. Suarez de charit: disput: 8. S. 6. numer: 12.* esse ferè omnia Religiosorum externa peccata. Tunc, inquam, denuncianda sunt Prælato, casu quo dubium sit, an delinquens emendatus sit, & timeatur recidivum nisi Præ-

si Prælato manifestetur, quia damnum communitati vel tertio faciendum, etiam sub dubio præponderat, famæ particularis delinquentis; habet enim ipsa communitas vel tertius innocens jus, ut sibi ab imminente damno præservetur, etiamsi hoc sit cum aliqua jactura honoris alicuius nocentis. *arg: cap. qui cum de fert: & ita docet Sanch: libr: 6. Decal: cap: 18. numero 47.*

28. Quod verò attinet ad denunciatio- nem regularem publicam seu judicialem, si crimen est publicum, ita ut nulla tergiversatione cæleri possit, quod supra dictum est *num: 7. h. t. de judiciali denuncia- tione secularium*, idem hic dicendum; deferri posse immediatè ad Superiorem non servato ordine Evangelico: quia or- do præcipitur, ne proximus absq; neces- sitate diffametur, sed si publicè deliquit, jam est infamis. Ex alia parte verò omne peccatum notorium, qua tale est, ratio- ne scandali vergit in damnum publicum, in delictis autem, quæ vergunt in damnum publicum non est necessariò præmitten- da correctio. Ergò nisi aliundè ratio

aliqua obstet, deferri potest ad iudicium
criminosus publicè delinquens.

29. Videtur autem obstare 1. igno-
rantia delinquentis, vel subita eius pas-
sio: quia tunc sperari potest emendatio
per fraternam correctionem, & conse-
quenter æquum non est illum exponere
damnis, quæ ex judiciali condemnatione
sequuntur, præsertim si peccatum tale sit,
quod soli peccanti noceat & scandalum
aliis non inferat per *Loricam. 2. 2. q. 47. disp.*
47. reg. 3. n. 37. Sed nihilominus rectè in
tali casu denunciabitur si Prælati inqui-
ret, quia habet jus inquirendi & iudican-
di de publicis, ut habet *Malder. 2. 2. q. 33.*
a. 7. & colligitur ex dictis suprâ *tit. 1. de in-*
quis. n. 3. 4. 5. 6. 2. videtur obstare spes
damni sufficienter reparandi, quod com-
munitati vel tertio imminet, tunc utique
præmittenda foret fraterna correctio,
quia cum denunciatio judicialis adhibea-
tur ad vitandum damnum communitatis
vel tertii, adhiberi non debet, si suaviori
modo damnum illud caveri potest: quia
imprudenter medicus adhiberet medica-
mentum acerbius, quando dulcius æquè
condu-

conduceret ad reparandam ægro fanitatem: ut supra insinuavimus: *n. 21. h. t.*

ADVERTIT tamen Palaus *tom. 1. tr. 6. disp. 3. pun. 13. n. 7.* in his delictis non sufficere spem probabilem avertendi mali, id est, non desperationem fructus, sicut in iis peccatis, quæ soli peccanti nocumentum inferunt: sed requiri certitudinem moralem, excludentem omnem rationem dubitandi de opposito. Et quamvis hæc adefset, denunciante nihilominus omisâ praviâ correptione solùm contra charitatem peccaturum, non autem contra justitiam, etiamsi ex illa manifestatione damnum alteri proventurum esset, docet Fagundez. *tom. 2. lib. 8. cap. 6. n. 6.* quia nemo ex justitia tenetur confugere ad faciliorem modum, sed ad id tantùm tenetur ex charitate: cùm enim nemo jus habeat ad nocendum alteri, consequenter nemo habet jus ad famam, per quam alteri nocere parat: undè non fit ei injuria, si in fama lædatur ad vitandum damnum innocentis quamvis lædatur charitas, propterea quod id non procuretur per media suaviora, ita Fagundez. *contra Less: lib. 2. de just: cap. 11. dub: 9. n. 62.*

30. Quæstio non levis est, utrum correctio fraterna utilis dicto modo in præcedenti conclusione, non tantum in foro conscientia, sed etiam in foro externo præcedere debeat denunciationem juridicam, ita ut aliter facta denunciatio irrita sit, & repellenda. Respondeo affirmative: tum quia in *can: accusatio. 2. q. 7. § hæc & alia.* præcipitur excommunicari eos, qui Prælatum accusaverint non præmissâ fraternâ correctione, tum quia *cap. qualiter & quando de accus:* dicitur, quod quemadmodum accusationem libellus, ita denunciationem præcedere debeat charitativa monitio: tum deniq; quia *cap. licet Heli de Simon.* Abbas Pomposianus delatus de multis criminibus, opposuit tanquam exceptionem legitimam se non fuisse præmonitum, & delatores e contra testati sunt, se eum præmonuisse. Veruntamen quamvis Prælatus curare debeat, ut ante denunciationem præmittatur correctio, secreta & cum testibus non tamen tenetur denunciationem aliter factam repellere, quia nullo jure ad id obligatur, & cum judex sit, non debet esse

nimis

nimis sollicitus de actibus charitatis, nec in iudicio constare potest, an præmissa fuerit correctio, nullo adhibito, vel cum testibus, quia utraq[ue] hæc correctio, secreta est, & sub sigillo, ut ait *Lorca in 2. 2. disp. 47. num: 28.* Qui respondet ad iura allata *ibidem.* In foro autem conscientia si speratur fructus, & non est periculum in mora, aut alteri imminens, non solum inter corrigentem & reum, sed etiam cum testibus præmitti debet correctio ante publicam denunciationem, ut communiter Doctores.

31. Imò & in criminibus occultis contra communitatem ex multorum Doctorum sententia, procedendum non est ad denunciationem juridicam absque prævia correctione secreta, etsi hæc non proficit coram testibus, qui eum observant, vel etiam absque denunciatione occulta Prælato ut Patri, qui eidem invigilet: quia cum non possit esse iudicium absque probationibus, frustra ad denunciationem juridicam procedi asserunt in delicto, quod probari non potest. *Sa. edit: Roman: ver. correctio n. 5.*

32. Verum nos existimamus cum *Palao*,
tom: 1. tr. 6. Diss: 13. punct. 13. num. 10. Quod
 si peccatum contra communitatem, vel
 tertium est occultum, & improbable, &
 iudicatur sufficere denunciatio charitati-
 va, eam præmitti oportere, si verò sit oc-
 cultum & probabile, tunc ad vitandum
 damnum communitatis, vel tertii rectè
 denunciandum esse Judici ut Judici, di-
 cendo quod delator id probare non po-
 test, sed ipse provideat ex officio, vel eti-
 am privatae personæ, cui damnum para-
 tur, ut ipsa dicat Judici. Nec obstat, quod
 delictum probari non possit, quia non de-
 fertur in hoc casu Prælato, ut reus punia-
 tur, sed ut damnum avertatur: quod au-
 tem ipse delatus diffametur, per accidens
 sequitur. Addit *Gaspar. Hurt. tr. de jud: for.*
disp. 2. dist: 4. peccata occulta quæcunq; de-
 ferri posse judicialiter absq; prævia mo-
 nitione, etiamsi speretur emendatio &
 fructus: & disparitatem inter delationem
 esse, quæ fit Judici ut Patri, & eidem ut
 Judici, quia in prima solùm intenditur e-
 mendatio delati, in secunda verò etiam
 punitio in satisfactionem Reipub: ideoq;

ante

ante primam servari debet ordo Evange-
 licus; & si proximus emendetur, sisten-
 dum esse: ad secundam verò prætermisso
 illo ordine, procedi posse absq; injustitia,
 quia licentia hominis ad deferendum pec-
 catum, non est solùm ad emendationem
 rei, & impedimentum damnorum immi-
 nentium, ut dictum est, sed etiam ad eius
 punitionem: nec charitatem offendere
 sic procedentem, quia infamia & punitio
 criminosi compensaretur promotione
 boni communis, ex delatione juridica
 proveniente, nec enim ullum peccatum
 commissionis esse posse contra charita-
 tem, nisi fiat ex odio personæ. Ita Gaspar:
 Hurt. loco cit. Vide etiam Card: de Lugo de
 iust: tom: 2. disp. 37. §. 7. num: 79. Atq; hæc
 de modo procedendi denunciatoris in
 denunciatione tum fraterna, tum judi-
 ciali: modò videndum qualiter Prælatus
 procedere debeat.

33. Difficultas est in hoc, ut constet
 quid Prælatus facere possit ex denuncia-
 tione sibi ut Patri factâ de peccato subdi-
 ti: Certum est, non posse Prælatum ex ta-
 li denunciatione transire ad judicialem
 pro-

pro-

procedendo ad pœnas juris, nisi ille sit per-
 tinax, & aliter corrigi non possit, quo ca-
 su desinit via correctionis fraternæ, & in-
 cipit judicialis. Ratio, quia Judex eo casu
 nullam notitiam habet, qua possit ut Ju-
 dex contra reum procedere, & inchoare
 iudicium, cum neque præcedat infamia
 nec accusatio, aut denunciatio juridica,
 aut aliquid his æquipollens, *ut bene Suar.*
hic. cap. 12. num. 43. contra Azor. tom. 3.
lib. 13. cap. 32. & Canonistas quosdam ab
 ipso relatos. Quod si delicti gravitas tan-
 ta sit, ut plurimum intersit Reipub. aut
 tertio alicui contra illud juridicè proce-
 dere, poterit Prælatus denunciante[m] E-
 vangelicè, obligare ad denunciationem
 juridicam: qui & ad id tenebitur, si alia via
 non suppetat ad impediendum damnum
 publicum Reipub. vel tertii, quia in hu-
 iusmodi casibus postponi debet fama de-
 linquentis. Quod si denunciante[m] detrectet
 denunciare juridicè, poterit Prælat' con-
 stituere fiscalem, qui ex officio denunci-
 ciet, si quidem speret probari posse delictum,
 poteritque uti notitiâ denunciationis E-
 vangelicæ, & adhibere denunciante[m],

ut te-

ut testem juxta textum Evangelicum. *Ad-
hibe tecum unum vel duos ut in ore duorum vel
 trium &c.* Ipse autem, ut dictum testifi-
cari tenebitur, nisi complex fuerit, vel no-
tabile aliquod ei damnum immineat,
quod tolerare non debeat pro damno vi-
tando illo Reipub. vel tertii innocentis.

34. Cæterum i. potest Superior ex de-
nunciatione sibi ut patri facta procedere
ad pœnitentias quasdam moderatas, qui-
bus in subditum advertat, quæ neque in-
famiam irrogent, neque delictum, si gra-
ve sit, manifestent: esset enim contra jus
delicto non probato, illud punire ac si
probatum esset, & secretò apertum ad
correctionem per pœnitentiam evulga-
re. Itaque aliqua punitio pro delictis, quæ
nullam irrogent infamiam, & quæ solent
communiter à Religiosis committi, li-
mites fraternæ correctionis non excedit,
sicut in patre carnali cum filiis contin-
git. Si verò delictum grave sit, præcipuè
si probari possit ad pœnitentiam aliquam
secretam procedere poterit, quæ magis
correctiva & præservativa sit, quàm pu-
nitiva. Ut benè Suarez. Tom. 4. de Relig:
lib:

*lib. 10. cap. 12. num. 37. Et id ipsum constat
ex can. si tantum. 6. q. 2. can. placuit. 6. qu. 2.
& can. erubescant. 32. dist.*

35. Secundò potest Prælatus, cui ut Pa-
tri revelatum est crimen subditi, illum à
loco vel officio aliquo remove, quan-
dò officium illud ex solo nutu Superioris
pendet, & remotio fieri potest, absque ul-
la subditi infamia omnib⁹ circumstantiis
prudenter expensis: ita expressè *Suar. de
Relig. tom. 4. lib. 10. cap. 12. 13. rationem desu-
mens ex cap. Qualiter & quando de accusatione.*
Ubi dicit Pontifex, ordinem correctio-
nis non esse semper cum personis Religio-
sis servandum, quia liberiùs & faciliùs pos-
sunt à suis administrationibus removeri.

36. Debent tamen Superiores maxi-
ma prudentia, & cautela procedere in e-
xaminando, an necessarium sit ad emen-
dationem fratris & præcavendum dam-
num, illum ab officio, occupatione, & ha-
bitatione remove. Nam si hoc necessa-
rium non sit, aut valdè utile, nequaquam
debet id Superior præstare, quia est medi-
um nimis asperum, & rigorosum, sed po-
tius debet eum beneyolè habere, & ho-

nora-

norare, ut colligitur ex Calisto Papa relato in can. ponderet. 50. dist. ubi sic: *si aliquis lapsus quocunq; modo fuerit, portemus eum & paterno corripiamus affectu, & paulò infra. S. David de criminibus mortiferis egit poenitentiam, & tamen in honore permansit. Iterum invigilare Superiores debent, ne fortè delator invidiâ, aut odio aliquo motus delictum alteri imposuerit, aut commissum exaggeraverit, ut proindè ob unius dictû nisi aliæ præsumptiones concurrerent, nunquam censerem debere Superiorem ab officio, & loco subditum remove. Est enim res nimis gravis, & quæ subditos valdè contristare solet. Vide Suar. tom. 4. de Relig: l. 10. cap. 12. n. 37.*

37. Tertiò potest Prælatus alicui, vel aliquibus viris gravibus, ut consultoribus delictum subditi manifestare, si hoc necessarium est ad eius correctionem, quia in hac manifestatione utilitatem spiritualem delinquentis respicit, quæ levi illi detrimento famæ anteponenda est: ita expressè Torres. 2. 2. q. 33. disp: 89. dub. 4.

Dubitari potest, an si Prælatus immediatus Canobii possit se solo delinquentem

tem

tem à relapsu præcavere, peccet manifestando delictum Prælato mediato? Videtur quod sic, quia jam illa manifestatio delicti, expostulatur ut necessaria, & amissio famæ non habet finem paternæ delationis, quæ est fratris lucrum, cum absq; illa lucratus sit: DICES esto non expostuletur ut necessaria, expostulatur tamen ut conveniens, ne Prælatus mediatus ignarus huius delicti delinquentem exponat aliis similibus, vel gravioribus committendis. Fatetur ob hanc rationem Palus probabile esse nullum peccatum in tali manifestatione committi. Si enim probabile quibusdam habetur in materia de tractionis revelare uni vel alteri viro gravi, qui magis prodesse possunt, quam obesse, non fore peccatum mortale etiam si ex levitate, vel loquacitate reveletur: à fortiori probabile erit, quando ea recto sine manifestatur, & ex alia parte non levis convenientia intercedit.

38. Verùm quia indè ostium aperitur manifestandi pluribus delictum commissum, probabiliùs censemus non licere Prælatum mediatum monere: nam si so-
lùm

lūm ob maiorem securitatē à recidivo,
& non ob necessitatem quæ appareat, li-
cet monere: etiam licebit monere quem-
libet Prælatum immediatum, quem de-
linquens habeat, & mediatum sequen-
tem, cum tunc securior erit delinquens à
recidivo, quod quidem concedendum
non est.

39. Quartò potest Prælatus subdito
delinquenti socium designare fidelem,
qui eius actiones exploret, & Prælato de-
ferat. quia Superior tenetur ex officio vi-
tam suorum observare. *Vndè D. Greg. l. 2.
registri Epist: 52.* nullo modo excusat Præ-
latum à correctione subditorum ex eo,
quod dicat se subditorum delicta nescire.
Inquit enim, *quæ potest esse pastoris excusa-
tio, si lupus oves comedat, & pastor nesciat?*
Potest ergò superior dicto modo sub-
dito delinquenti socium designare fide-
lem: non autem potest significare so-
cio designato se malè de subdito senti-
re, ut sic diligentius vigilet: sicut nec eti-
am designatus Prælato deferre debet de-
lictum fratris non præmissâ correctione
fraterna: nisi superior corrigens delin-
quen-

quentem de eius emendatione securus non esset: quo casu Prælatus rationabiliter posset socio exploratori significare se non rectè de tali subdito sentire, ut sic aperiaturo socio via deferendi crimen si viderit. Nam in tali casu socius præsumere non debet, se posse efficaciter corrigere, cum præsumere potiùs debeat monitum fuisse, & non esse emendatum.

40. Quintò potest Prælatus (si ei moraliter cõstet de delicto subditi saltem per delationem unius testis oculati, de quo nulla esse possit suspicio in sinceritatis) subditum graviter reprehẽdere etiam coram duobus vel tribus testibus, si id expedire ad eum confundendum iudicaverit: iterum poterit ob eandem rationem pœnitentiã plectere, jejunii v. g. aut flagellationis, præterea minis eum terrere, ad hæc sub pœna etiam excommunicationis præcipere ipso facto incurrenda, ne hunc vel illum locum suspectum adeat; ne cum hac aut illa persona loquatur, & hæc præcipi poterunt in præsentia delatoris & testium: ut sic de eius transgressione clarè constet; quia hæc omnia non excedunt

pater-

paternam correctionem & potestatem, quam pater in filios habet, & ex alia parte semiplena probatio delicti sufficit ad hæc præstanda, ut optimè notat *Suar. to. 4. de Relig. lib. 10. cap. 10. n. 14. & cap. 12. n. 37.* Quando verò obligari possit subditus ad denuntiationem judicialem dictum supra num. 33.

41. Cæterùm de persona & officio iudicis, eorumque qui ad actum iudicii concurrunt ad huc nonnulla restant explicanda, quorum illud primum est, an gesta iudicis habentis solum titulum coloratum sint valida? Titulum coloratum vocam^{us}, potestatem, seu collationem, quam iudex putativus à potente aliàs conferre accepit invalidè, vel invalidè retinet ob defectum, qui vel in collatione, vel post eam intervenit. Ita Panorm. *in cap. nihil. de elect. & DD. communiter.* Hoc prænotato.

ASSERO gesta juridica à iudice putativo habente titulum coloratum esse valida, ex communi DD. apud *Less. lib. 2. de iustit. cap. 29. Canonist. passim in cap. nihil. de elect.* Et *Jurist. in L. Barbarius. ff. de offic. Praetor.* Et probatur manifestè ex *tit. L. Barbar. ubi*

ubi

ubi acta eius, qui servus existens (& per consequens incapax jurisdictionis) Romę Prętor factus fuerat, ubi eius conditio ignorabatur, decernuntur esse valida. Idemq; decernit jus Canonicum *Canon infamis* 3. §. 7. ubi ait. Servus dum putaretur liber ex delegatione sententiam daret, quamvis postea in servitute deputatus sit, sententia ab eo dicta rei judicę firmitatem tenet. Ratio autem constituendi huius juris fuit, quę assignatur in *L. Barbarius*: quod hoc fuerit moraliter necessarium ad bonum commune, difficile enim valdę foret tam multa acta rescindere, cum tanto multorum scandalo, & incommodo quę orirentur, si acta quę quotidie fiunt, v. g. confessiones in foro Ecclesię, & contractus in foro civili per eiusmodi Iudices putativos deberent rescindi, tanquam invalidi, ideoq; ad hęc avertenda jus in singulis actibus censetur illi tacite assistere, ac jurisdictionem concedere. Hac tamen limitatione adjuncta, ut titulus coloratus adjunctum habeat populi errorem, quo Iudex ille putativus existimetur verus Iudex adeoq; defectum eius,

per
 me
 itio
 . I
 in
 etur
 ret,
 atus
 fir-
 en-
 Bar
 ces-
 e e-
 de-
 in-
 uo-
 cle-
 ius-
 cin-
 ver-
 t illi
 ace-
 , ut
 po-
 exi-
 m e-
 ius,

ius, ob quem invalida est eius iurisdictio,
 oportet esse occultum, ut manifestè col-
 ligitur ex *L. Barbarius. & Can: infamis. &*
comm. DD. in Gl: citata L. ita eam interpre-
tantium. Et ex illa L. 3. ff. de supell: Leg. Error
us facit. Deindè oportet, ut sit error com-
 munis probabilis, ut docet *Abb: cap. verita-*
tis de dolo & cont: non autem error com-
 munis crassus, vel supinus, hic enim scien-
 tiæ comparatur. *cap. 2. de const: in 6.* Cense-
 tur tamen cõmunis error, etiamsi in alio
 loco defectus ille publicus sit, modo in
 loco, in quo fit iudicium, defectus sit oc-
 cultus cõmuniter: quod addunt plerumq;
 DD. quia error privatus unius, non ha-
 bet subsidium à iure. Atque ut ius assistat
 defectui, qui irritam reddit collationem
 iurisdictionis, præterea exigitur, ut defe-
 ctus sit eiusmodi, in quo dispensare possit
 saltem Princeps supremus, undè si defectus
 fuerit juris Divini, vel naturalis, acta Judi-
 cis erunt irrita: quia ius Pontificium & ci-
 vile supplet eum defectum dando iurisdic-
 tionem in illo actu: atqui in impedimen-
 tis, quæ juris divini sunt, aut naturalis neu-
 trum ius potest supplere defectum cum in-
 ferior

ferior in superiorem potestatem non ha-
 beat: ut proindè fœmina aut Laicus inva-
 lidè obtinens Parochiam, non possit vali-
 dè absolvere, tametsi ab omnibus Paro-
 chus habeatur: *ut habet Panorm: in cap. 2. de*
Presbyt. non baptiz. Nec urget, quod ali-
 qua etiam inconvenientia sequerentur ex
 eo, si cessent acta Judicis putativi, qui ac-
 cipit officium à non potente illud con-
 ferre, & vulgò putatur illud accepisse va-
 lidè: neq; enim hinc inferri debet jus sup-
 plere defectum jurisdictionis, ut supplet
 in Judice habente titulum coloratum,
 quando potestatem accepit à potente ju-
 risdictionem conferre: quia in hoc casu
 secundo, saltem tot, & tam gravia non se-
 quuntur incommoda, sicut in priori; in
 quo sequeretur, quod si aliquis in validè
 fingat se Legatum Papæ exhibendo Bul-
 lam falsam in testimonium suæ potestatis,
 eo ipso eius acta fore valida in utroq; fo-
 ro, ac si esset verus legatus Pontificius. I-
 tem eos, qui se fingunt Episcopos & illâ
 fictione rudes decipiunt, non habituros
 minorem valorem in actibus jurisdic-
 tionis suæ circa illos simplices quam si essent
 veri
 veni
 vend
 frau
 D
 muni
 ratur
 scopo
 nem,
 jus af
 di sub
 gò. I
 am: c
 est im
 feren
 tem c
 nè ta
 perio
 eo ip
 & Pa
 præc
 causa
 Paro
 tum,
 roch
 cense
 tia

veri Episcopi: quæ certè summa incon-
venientia sunt, conducerent enim ad fo-
vendos nequissimos deceptores in suis
fraudibus.

DICES si uni, dum est occultè excom-
municatus, aut simoniacè electus, confe-
ratur Parochia ab Episcopo, tunc in Epi-
scopo non est potestas validans collatio-
nem, & tamen propter bonum commune
ius assistit, adeò, ut acta Parochi huiusmo-
di subsistant, ut tenet *Less: hic num: 66.* er-
gò. Respondetur negando consequenti-
am: quia licet in tali casu Episcopus, qui
est immediatè Superior, & immediatè con-
ferens beneficium non habeat potesta-
tem dispensandi in illo impedimento, be-
nè tamen Pontifex, quia est mediatuſ Su-
perior, & proponendo illum Episcopum
eo ipso præcipit subditis recipere ipsum,
& Parochos ab eo constitutos, & ne hoc
præcepto suo saltem mediato Pontifex
causa sit detrimenti subditis recipientibus
Parochum, ipse supplet defectum occul-
tum, & dat valorem gestis per ipsum Pa-
rochum existimatum: quod nequaquam
censetur facere Pontifex, quando aliquis

X

ex ma-

ex malitia Parochiam invadit, & absque
 authoritate Pontificis immediata, vel me-
 diata: eò quod tunc non proponat illum
 populo, nec cooperetur detrimento,
 quod sequitur subditis, cuius impedimen-
 ti causa est adæquata ipse intrusus, & in-
 trudens præter Pontificis voluntatem.

42. Alterum, quod disputandum re-
 stat est de Judice probationes habente, &
 contrariam probationibus non facti con-
 scientiam, an eum condemnare possit, &
 num etiam, non citatum, nec auditum?
 Supponunt autem omnes id non posse
 Judicem inferiorem, cum is in lege Supe-
 rioris dispensare non possit, maximè in re
 tanti momenti, sed debeat servare ordi-
 nem juris: est autem lex 1. ut nemo con-
 demnetur inaudit^o. 2. ut nemo condem-
 netur sine testibus. Difficultas ergò est de
 supremo Principe: quem id posse affir-
 mat Covar: *lib: 1. var. resol: cap. 1. n. 7. Felin:*
in cap. pastoralis, de potest. Iud: deleg: Verùm
 contraria nobis placet sententia, etiam
 quoad supremum Judicem, quando cri-
 men omninò occultum est, vel in iudicio
 probari non potest. *Less: lib. 2. cap. 29. n. 11.*

Move-

Movemur authoritate *Can: 2. q. 1. accepto*
ex D. August: hom: 50. de utilit: pœn: ubi dici-
 tur, nos in quenquam sententiam ferre
 non possumus, nisi aut convictum, aut
 spontè confessum: idem inculcatur *can: 2.*
& 3. ibid: & can: consuluisti eâdem 2. q. 3. Ra-
 tio, quia non censetur *Respublica* voluisse
 hanc potestatem transferre in *Principem*,
 & dare ipsi potestatem supra vitam omniû
 sine alio testimonio quàm suo, eò quòd
 talis potestas quippè plurimis fraudibus
 exposita *Reip:* maximè esset noxia, & oc-
 casio præberetur *Principi* tyrannidem ex-
 ercendi. Deindè, quia quod solus *Princeps*
 novit adhuc censetur occultum, & reus
 cum restrictione, tunc licitè crimen ne-
 gat, *ex com: DD.* quia non interrogatur ju-
 rificè. Præterea cum *Respub:* jus non ha-
 beat in vitam *Civium*, nisi quando illi cer-
 tò delictum constat: quomodo jus huius-
 modi in *Principem* transferre potest; *Di-*
xit in vitam vel membra *Civium*, nam lo-
 quendo de causis civilibus, & de ablatione
 officiorum probabile videtur contra *Less:*
lic. n. 84. *Principem* habere maiorem pote-
 statem ad hoc, ut ex scientia privata possit
 in ali-

in aliquo rarissimo tamen casu condemnare reum non convictum, nam cum Respubl: circa huiusmodi bona habeat majus dominium, & possit de illis disponere ad bonum publicum, facilius potest contingere, quod expediat ad bonum publicum auferre ab aliquo bona, vel officium, propter testimonium solius Principis idque in Principis reverentiam: Sicuti enim ob hanc causam Respublica dat valorem testamento, cui solus Princeps testis adstitit, ita & transferre dominium ab uno in alium potest, ob testificationem Principis, & sicut Respubl: hanc potestatem habet, ita illam cēsetur transferre in Principem, cui omnem suam potestatem committit. Deniq; quia jus defensionis Rei, & probatio testium, competit reo ex jure naturæ, ut patet ex *Clement: Pastoralis de sent: & re jud: & cap. qualiter de accus: Dicitur. Vndè videmus DEVM non protulisse sententiam contra Adamum nisi prius vocatum & auditum & defensum.* Cum ergo Princeps dispensare non possit in jure naturæ, dicendum est Principem non posse occidere nocentem probatum per testes innocen-

centem. *Dictum* præterea est in conclu-
sione, quando crimen omninò est occul-
tum, quia si sit publicum, supremus Ju-
dex aliquando potest reum non citatum
aut defensum occidere non servato juris
ordine, quia reus in eo casu non potest
jure se defendere in judicio, cum ea scien-
tia Reipublicæ notoria non dicatur pri-
vata: Ut proindè latrones reperti in fla-
granti delicto publico seu notorio, licitè
statim suspendantur, quia factum publi-
cum supplet locum accusatoris, & testi-
um, publicamq; facit scientiam, nec reo
jus se defendendi in judicio permittit: ut
benè *Less: sup. dubit. 11. num: 100.* Imò Ara-
gon idem obtinere asserit, si crimen & ci-
tatio criminosi in perniciem boni coñu-
nis, aut alterius innocentis vergat, ut col-
ligitur ex *can: si Sacerdos. 6. q. 1.* Ideò *Navar-*
rus in man: cap: 25. num: 10. Testatur à se
fuisse excusatum quendam Monarcham,
qui facto processu in absentia sine citatio-
ne capite plecti jussit, quendam suorum
militum Ducem, pro se alio in loco mi-
litantem, quem nec capere nec sine rebel-
lionis metu audire poterat. Idemq; cense-

mus, quando crimen ex se plenè probari potest, sed non expedit in iudicium deducere ob scandalum vel ob aliam iustam causam: ut si quis aggressus sit Reginam, vel si occidendus sit Filius Principis, qui publicè absque gravi scandalo occidi nequeat, Princeps potest reum veneno occidere, seclusâ aliâ citatione vel defensione: non enim tunc iustam illi eripit defensionem, cum Reus se defendere non possit, si jure consueto procederetur, probareturq; in iudicio crimen, quod supponim⁹ posse, sed hic & nunc non expedit *ut sup:* *Less. n. 101. Petrus Navarrus lib. 2. cap. 3. n. 142.* Idemq; dicendum est de reo, qui propter nimiam potentiam capi non potest, qui à Principe absens poterit condemnari, tunc enim Reus per vim processum impedit juridicum, sibiq; imputare debet quod hoc modo condemnatur. Iudex autem supremus eo casu curare debet allegari pro absente quæcunq; allegari possunt, ne ius defensionis Reo ullâ ratione adimat, & tunc si Reus per testes legitimos convictus fuerit ut constet delictum esse inexcusabile, poterit Princeps supremus ad pœnam

pœnam delicto debitam procedere, fer-
 vato tamen, quantum fieri potest, ordine
 charitatis necessario ad salutem animæ
 morituri. *Dico supremus*: nam eo inferi-
 or non potest, cum Princeps ei non soleat
 conferre omnem potestatem suam, sed
 multa sibi reservet, volendo, ut inferior
 juxta leges judicet, nisi expressis signis
 contrarium explicet. *Dices* eo casu, quo
 quis Reipub: exitium moliretur, quod al-
 liter averti non posset, nisi secreto hujus-
 modi inferioris judicis judicio: quid fa-
 cto opus judici inferiori? *Respondeo* hoc
 casu non solum posse, sed & teneri judi-
 cem inferiorem solo secreto judicio Re-
 um è medio tollere: id verò non aget, ut
 judex puniens, sed ut privat' quilibet rem
 sibi commissam defendens. Instabis, potest
 judex quilibet debitorem cogere ad sol-
 vendum & restituendum, quando ille pri-
 vatim novit illum esse debitorem, quam-
 vis non possit hoc in judicio probari. Er-
 go similiter poterit cogere ad solvendam
 pœnam. *Respondet Petrus Navarrus supra*
p. 2. n. 203. Non esse paritatem, eò quòd
 ad impedienda huiusmodi damna non

exigatur ordo juris: sicuti enim creditor
 posset contra debitorem uti occultâ com-
 pensatione, imò tertius aliquis ad hoc au-
 xilium præstare, ita potiori ratione iudex
 poterit authoritate suâ juvare, etiam si in
 iudicio debitum probari nequeat. Sed
 contra, quia quod hic dicitur de occultâ
 compensatione, ad quam potest tertius
 juvare, parùm est ad rem, quia sanè ille a-
 ctus juvandi non est actus iudicandi ex-
 ercendiq; iudicium authoritate publica,
 sed est quasi ministerialis quædam execu-
 tio, loco, nomine, & jure creditoris, qui
 tanquam privata persona jus habet hic &
 nunc sibi compensandi, ac ideò mirum
 non est, si tam ille creditor quam alius e-
 jus nomine possit actionem illam priva-
 tam exercere; & privata scientia actum
 regulare: at verò actus ille iudicandi &
 condemnandi reum ad pœnam pecunia-
 riam, aut solutionem faciendam, cum sit
 actus justitiæ publicæ, non privata sed pu-
 blica scientia regulari debet: ut proinde
 non videatur recedendum à nostra sen-
 tentia. De beneficiis & officiis conferen-
 dis, & de electionibus atq; dispensationi-
 bus,

bus, aliisq; quæ ipsius iudicis arbitrio
 committuntur, docet *Pater Castil: de just:*
lib. 2. tr: 1. Disp: 4. Dub. 5. quæst. 1. num: 105.
Respondens ad argumentum 3. non teneri ju-
dicem sequi publicam scientiam, sed po-
tius veritatem sibi cognitam, in iis enim
distributor potius est, quam Judex, eiq;
onus incumbit officia pro meritis distri-
buendi.

43. Tertia quæ dissolvenda restat dif-
 ficultas est: An iudici possit aliquid dari
 ab eoq; accipi? Nota triplici titulo dari
 posse iudici aliqua. 1. Titulo stipendii.
 2. Titulo expensarum pro labore. 3. Ti-
 tulo donationis liberalis, & de his tribus
 possumus dubitare. Afferimus 1. Posse
 iudicem à litigantibus pro exercendo suo
 officio aliquid accipere titulo stipendii.
 Pr. quia obligatio iudicandi est res pretio
 estimabilis, nec est aliquid spirituale eti-
 am si iudex sit Ecclesiasticus, sed est quæ-
 dam locatio operæ suæ: atq; ut ait scriptu-
 ra, dignus est mercenarius mercede suâ.
 Hæc autem doctrina locum habet, quan-
 do iudici stipendium à Republ: vel ab alio
 assignatum non est: si enim ad sufficienti-

am assignatum fuerit, non potest à litigantibus quidquam accipere pro dicenda sententia: Imò si sit à Republica vel Principe taxatum stipendium, non potest ultra taxam aliquid accipere, perindè atq; operarius quivis, qui certo pretio conductus est, non potest aliquid supra conventionem accipere, alioquin operam suam bis venderet: ut benè DD. mox citandi. Hinc inferunt multi beneficium habentem beneficium, cui annexa est iurisdic-tio ad aliquid agendum, non posse quidquam accipere, quantumvis tenue sit beneficium, hoc enim datur propter officium, ac ideò ad sustentanda onera beneficio annexa, ac eo ipso quod beneficium acceptat, videtur acceptare onera illi annexa, accipiens loco stipendii fructus beneficii. Ita Clau. Reg. lib. 12. c. 13. n. 9. & 10. Azor. 3. p. L. 12. c. 23. ver. *dubium Panor. cap. cum ab omni devita. & hon. Cler.* AN Judex ordinarius possit aliquid accipere pro expensis factis cum Notario, Assessore, & aliis officialibus? Non. Beneficium enim datur illi propter officium: huic autem sunt annexa prædicta ad sui executionem: ac ideò

ac ideò debet suis sumptibus prædicta prestare. Aliud iudicium est de Iudice delegato, hic enim potest pro Assessore aliisq; officialibus stipendium petere iustum, modò iniquâ fide non petat, quod fieret si Assessor esset inutilis Iudex. verò secularis tam ordinarius quam delegatus potest aliquid pro Assessore & cæteris accipere: cum aliundè reditus non habeat. Ita Azor. supra.

44. Afferimus secundò non posse Iudicem Ecclesiasticum, qui beneficium habet, cui annexa est iurisdictio, à litigantibus accipere munera & sportulas: ita enim prohibetur iure Canonico. *Cap. cum ab omni. de vit. & hon. Cler.* Idemq; iudicium est de Iudice Ecclesiastico delegato, *cap. statutum de rescrip.* ubi decernitur Iudicem à Papa delegatum teneri restituere donatori omnia dona, quæ accepit, etiam si fiat ei remissio à donatore, antequam lis finita sit. Secus verò, si remissio post litem finitam fiat: tunc enim liberalis donationis nomine censetur, nec iam est munus acceptum à litigante. *ita. Sylv. ver: Iudex. 1. q. 8. Angel. eod. ver: n. 8. Azor supra, & alijs.*

45. Iudices verò seculares secundum
 ius Cæsareum possunt in lite excedente
 centum aureos, duos aureos à singulis
 partib⁹ in principio litis accipere, & duos
 in fine, per *Authenticam de jud. §. ne autem.*
collat. 6. in lite autem prædictam summam
 non attingente nihil possunt accipere: ut
 colligitur ex *L. plebiscita. ff. de offic. præsid.*
item. ex L. solent. ff. de officijs Procons. *Authen:*
novo jure C. de pæn. jud. & alijs locis quibus
 munera prohibentur & pœnæ statuuntur.
 Verùm in hoc servari debent consuetudi-
 nes locorum & leges quæ pro varietate
 Regionum variæ esse solent. De quibus
 vide P. Ioan: de Castillo. *l. 2. de just. D. 6.*
de restit. dub 4.

46. Afferimus 3. quemlibet Iudicem
 posse petere, accipere, expensas, quas fa-
 cit dum pro munere suo proficiscitur ex-
 tra domicilium & locum in quo habitat:
 quia ratio naturalis dictare videtur non
 teneri Iudicem ad has extraordinarias ex-
 pensas, quas in aliorum utilitatem fecit.
 Ita DD. postea referendi.

47. Iudex verò Ecclesiasticus ordina-
 rius non potest accipere expensas pro iti-
 nere

nere intra suam jurisdictionem, habet enim beneficium pro officio & fructus pro stipendio. *Excipe* duos casus in jure expressos, in quibus licebit accipere. *Primus* quando Archiepiscopus proficiscitur extra Diocesim ad visitandum provinciam, *cap. cum. Apost. de cens.* *Secundus* casus est, quando accedit ad consecrandam aliquam Ecclesiam. *cap. cum sit Romana de Simon:* cum enim hic sit extraordinarius labor, merito potuit indulgeri facultas accipiendi expensas moderatas, non habitâ ratione expensarum, quas domi fecisset. *AN* autem Judex Ecclesiasticus delegatus possit expensas accipere, non consentiunt Auctores. *Syl. Angel: Azor. & alij supra* docent delegatum ad specialem causam posse accipere, non autem delegatum ad universitatem causarum. Alii verò cum *Gl. cap. statutum cit. docent* (præcisâ consuetudine) Judicem Ecclesiasticum delegatum non posse expensas accipere, quia sicut non potest eas accipere Ordinarius, ita nec delegatus, & sicut non potest accipere stipendium, ita neque expensas. *Ita Clavis Regia. l. 12. cap. 13. Syl. Azor. Navar. & alij supra.*

48. Quid

48. Quid si varietas fit sententiarum, ut Judici liberum sit utramlibet opinionem in iudicando sequi. Respondeo semper curandum esse Judici gratis, ut sententia iusta sit, quia cum talis actio ex officio debita sit, non potest pro illa quidquam exigi à Judice. VERUM, quia tunc utraq; pars iusta censetur, *dubitari potest*, utrum contra iustitiam peccet, si aliquid accipiat, ut hanc potius quam illam in iudicando sequatur? VIDETUR non ita peccare. 1. quia rationes prædictæ hic cessant. 2. quia non tenetur ad alteram determinatè, sed liberum ei est sequi, quam maluerit. Ergò si aliquid accipiat, ut hanc sequatur potius quam illam, non facit ulli injuriam. Consequentia patet, quia cum res non est debita, non est contra iustitiam (spectato solo jure naturæ) exigere pro ea re pretium, si alioquin pretio æstimabilis sit. 3. quia non accipit pretium pro iustitia sententiæ, sed quia in hac causa hanc opinionem præfert isti ad quam nullo modo tenebatur. Hoc autem est pretio æstimabile tum quia utilissimum parti, tum quia sequendo hanc opinionem,

amit-

am, amitit favorem alterius partis, cui gratifi-
 cio- cari potuisset. 4. quia nemo dixerit, illi
 em- parti, à qua Judex in hoc casu aliquid ac-
 sen- ceperit, factam esse injuriam, imò passim
 offi- hâc mente dantur à partibus & accipiun-
 qua- tur munera à Judicibus, ut quantum intra
 traq; limites justitiæ possunt, Judices suum fa-
 rum- vorem impendant, quamvis hoc valdè sit
 cipi- reprehensibile, & meritò legibus vindi-
 can- candum. Idem sæpè fit in collatione offi-
 care. ciorum sæcularium: in beneficiis tamen
 tant. erit simonia, quamvis fortè jure naturæ
 rmi- non sit obligatio restituendi: ut docet *Leß.*
 ma- *lib: 2. cap. 35. dub: 28.* cujus opinione *cap:*
 c se- *14. dub: 9.* hæc argumenta (si solùm jus
 it ulli naturæ spectetur) faciunt sententiam
 cum hanc satis probabilem. Nihilominus legi-
 stiti- bus id vetitum est, quæ etiam possunt ad
 gere restitutiõem obligare, imò & incapacem
 æsti- dominii rei efficere, hoc titulo datæ ac-
 pro- quirendi, quia revera id, quod datur pro
 causa justitia obtinenda, vel injuria vitãda, non
 quam censetur dari spontè sed coactè & ex metu
 n est injuriæ proveniente ab eo cui datur. ergò
 num necessario restituẽdum est, quia censetur
 nem, per tacitam quandam injuriam extortum,
 mit- quæ

quæ verè restitutionis faciendæ est ratio: ob quam similiter testis restituere tenetur; quod accepit, ut verum testimonium diceret, etsi enim non semper ex iustitia teneatur testari, tamen si testari velit, tenetur ex iustitia veritatem testari, nisi veritatis testimonium in eius damnum cederet, quo casu posset aliquid exigere pro damno vel periculo, quod metuit, uti & si labor aut sumptus testi subeundus sit: idemque est de depositario, commodatario, qui pro deposito reddendo, aut debito solvendo exigere nihil potest, secluso labore aut alio pretio æstimabili. Neque etiam pro omissione injuriæ aliquid peti potest, v. gr. ut non occidas, non detrahas, quia hæ omissiones ex iustitia debitæ sunt absq; ullo pretio, & nihil sumptus vel laboris habent: undè L. 2. ff. de *condict: ob turp: caus:* dicitur. *Iulianus dicit si dederò tibi ne hominem occidas, condici posse, id est, posse repeti.*

49. Dices i. etsi talis ommissio debita sit, non tamen est debita in tui gratiam, ergò, si quis tui causa abstineat ab injuria alteri inferenda, qui te non contingit, poterit

terit ratione huius obsequii aliquid exi-
 gere. 2. Miles ex iustitia tenetur milita-
 re, & tamen potest exigere stipendium.
 Respondet Sotus ad 1. ob id argumen-
 tum posse aliquid accipi. Sed communis
 sententia reclamationat: quia quando opus,
 vel eius ommissio secundum se est invendi-
 bilis, etiam invendibile est obsequium,
 quo fit in tui gratiam: alioqui usurarius
 posset aliquid exigere, quod in tui grati-
 am det mutuum alteri: & collator bene-
 ficii, quod tui causa huic conferat, & Ju-
 dex quod tui intuitu justam sententiam
 dicat, tale enim obsequium, quando opus
 est absolute debitum, non censetur apud
 homines pretio dignum, sed amicitia. Si
 quid tamen ex liberalitate ob hanc cau-
 sam datum esset, retineri posset: quia non
 censetur donatum invite. *DD. communiter.*
 Ad secundum dico militem non teneri
 militare ex iustitia, nisi iam constitutum
 ei sit stipendium, præter hoc autem non
 potest amplius exigere: Idem dicendum
 de Iudice, aliisq; officiis, quæ non sunt de-
 bita ex iustitia, nisi potest contractum,
 quo illis stipendium justum promissum
 est.

est.

est. INSTABIS teste S. Augustino Epist. 54. ad Macedonium *sceleratius accipitur pecunia pro sententia injusta, quàm pro justa, pro testimonio falso, quàm pro testimonio vero.* At qui pecunia accepta à Judice pro sententia injusta non est restituenda per Lessium lib: 2. de just: cap. 15. dub: 8. num: 55. ergò neque pro sententia justa. Respondeo cum Lessio loco citato: Negando consequentiam. Neque enim, quia aliquid est sceleratius, ideò magis vel æquè obligat ad restitutionem: hæc enim obligatio non sequitur magnitudinem sceleris sed damnum per injuriam illatum: at qui accipit pro sententia injusta, nullam infert injuriam danti, sicut is, qui pro justa, porrò illud est sceleratius quàm hoc, tum quia pejùs est ferre sententiam injustam (ad quam ferendam jam habet animum, qui pecuniam accipit, propter injuriam, qua fit alteri parti) quam accipere pecuniam pro sententia justa ferenda: tum quia (ut ibidem Augustinus ait) sceleratius datur pro injusta quàm pro justa, quamvis detur voluntariè, & libenter, loquitur enim de sententia ferenda. Adde ibidem
 Augu-

Augustinum significare pecuniam istam, et si sceleratius acceptam, non esse opere impleto restituendam, dum dicit *datam à volentibus*, volenti enim non fit injuria, secus si datur pro sententia justa, quia censetur data coactè, metu sententiæ injustæ. **DIXI Opere impleto**, quia ante opus impletum debet restitui, eo quod opus, propter quod datur, debet omitti.

50. Porro occasione dictorum examinanda restat difficultas, quâ ratione acceptio munerum Judicibus prohibita sit jure naturæ? **RESOLVITUR I.** non omnem acceptionem munerum esse prohibitam jure naturæ, quia non semper munera sunt ejusmodi, ut de se sint sufficientia ad corrumpendum animum Judicis, quia aliquando valdè sunt exigua, & magis spectant ad urbanitatem civilem, quàm ad corruptelam, & aliquando non dantur titulo justitiæ, sed benevolentiae, gratitudinis, consanguinitatis; vel dantur à non habentibus litem præsentem vel proximam, vel dantur lite jam finitâ, vel ex aliis causis, quibus casibus munera non sunt nata judicis animum ad unam

par-

partem litigantium flectere, ut ex sequen-
 tibus constabit **R E S O L V I T U R** secun-
 dò, Acceptionem munerum jure naturæ
 esse Judici prohibitam, quando munera
 dantur magna, seu in ea quantitate, iisq;
 personarum & temporum circumstantiis,
 ut de se sint sufficientia ad inducendam
 perversionem Judicis. *D. Antoninus. 3. p.
 cap. 35. contra Navar. in com: de datis & acce-
 ptis* Probatur 1. ex scriptura *Exod. 23. mu-
 nera excæcant prudentes, & subvertunt
 verba justorum. Vide Isai: 1. cap. & Deuter:
 16. cap. & lumine naturæ apud omnes ubi-
 que gentes turpè habetur in iudicib' mu-
 nera accipere, quod signum est illud illi-
 citum esse jure naturæ. Ratio, quia mo-
 raliter impossibile est, quod Judex qui
 pendente lite ab una litigantium parte
 munus aliquod egregium accipit, postea
 in decursu causæ & prolatione sententiæ,
 non propendat multum infavorem illius
 partis & ut plurimum non perversè judi-
 cet. *Confirmatur experientia, cuius exem-
 pla refert Cornel: à Lapide in cap. 13. proverb.
 vers. 23. Nec obstat, si aliquando reperias
 Judicem adeò fortem, rectum, & rusti-**

cum,

uen- cum, qui post accepta munera ingentia
 cun- condemnet adhuc largitorem, hoc enim
 tura est de rarò contingentibus, & contrarium
 nera natum est sequi regulariter: ut propte-
 , iisq; rea etiam leges aptentur iis quæ frequen-
 antiis, tius, non quæ rarò accidunt: dumq; quæ-
 ndam ritur, an quid ex naturâ suâ illicitum sit
 s. 3. p. ob mala quæ infert, pensandum est, quid
 r acce- contingat ut plurimum, & an spectata rei
 3. mu- naturâ ea mala inferat, etiamsi in aliquo
 rtunt peculiari casu ea mala impediuntur, quod
 Deuter: tamen in proposito casu quandoque con-
 s ubi- tingere Judices incorruptissimi negant,
 p mu- innixi experientiæ, & illi trito: *munera*
 d illi- *accepi, libertatem perdidit.*

RESOLVITUR. 3. stando in jure na-
 a mo- turæ etiamsi acceptio munerum sit peccā-
 x qui turæ etiamsi acceptio munerum sit peccā-
 parte minosa & illicita Judici, non tamen tene-
 ostea tur Judex ad restitutionem muneris tem-
 ntia, pore litis pendentis accepti: si jam causa
 illius decisa sit & sententia lata: ut benè recen-
 e judi- tiores communiter cum Paludano. Ratio,
 exem- quia donator est Dominus rei suæ, nec im-
 o verb. peditur quin validè transferat dominium
 perias in Judicem gratis, & liberaliter, licet id
 rusti- fiat cum peccato Judicis munera acce-
 cum, ptantis,

ptantis, imò & dantis. ergò. Probatur
 consequentia, quia cur antea non licebat
 Judici munus accipere, erat perversionis
 periculum, quod ex præcedenti acceptio-
 ne iminebat: atqui hoc periculum cessat
 latâ sententiâ: ergò. Confirmatur opi-
 nio præfens, ex doctrina D. Tho. q. 32. a. 7.
in O & q. 62. a. 5. ad 2. ubi docet posse
 retineri id, quod propter opus malum est
 acceptum: & S. Augustin. *supra Epist. 54. ad*
Macedonium: ubi dicens (*sceleratiùs esse ac-*
cipere pecuniam pro sententia injusta, quam
pro justa.) ibidem indicat pecuniam i-
 stam, etsi sceleratiùs acceptam non esse
 opere impleto restituendam, quia scili-
 cet à volente data est, cui non fit inju-
 ria. Addo etsi opus malum pro quo da-
 tur, non sit pretio æstimabile, qua ma-
 lum tamen qua delectabile vel utili uni,
 & alteri damnosum, periculosum, labo-
 riosum, inter homines pretio æstimari
 solet, ergò sicut quod acceptum est, pro
 opere ob turpem causam, restitutionis o-
 nus non inducit necessariò, postquam o-
 pus impletum est, ita neq; quod à Judice
 munus acceptum est, postquam sententia
 lata

lata est: quamvis ante finem causæ, si ac-
ceperit, ad illius restitutionem tenebitur,
si non quoad rem ipsam, ad fugiendam
inurbanitatem, saltem offerendo æquiva-
lens sub gratitudinis palliolo.

RESOLVITUR 4. Verius etiam vi-
deri, neq; jure positivo communi, Judici-
bus incumbere obligationem necessariò
restituendi, ita D. Antoninus 2. par: titul: 2.

cap. 5. in prin: Covar: & Cajet: supra. Ratio,
quia leges supra n. 45. in contrarium ad-
ductæ, & similes aliæ, quæ pacta turpia &
iniqua rescindunt, non ideò reddunt ir-
ritam acquisitionem rei ex tali causa, nec
faciunt accipientem inhabilem ad com-
parandum eius rei dominium, sed tantùm
videntur decernere, ut ante opus patra-
tum habeantur illa pacta invalida, & ne
ex illis oriatur obligatio civilis, id est, ob
quam possit in iudicio peti promissum, ut

docet Covar: n. 6. CONFIRMATUR,
quia credibile est, his legibus non rescin-
di obligationem naturalem, quæ ex tali-
bus pactis opere completo nascitur: ita
enim leges positivæ interpretandæ sunt, si
fieri potest, ut dispositioni juris naturalis

con-

consonent. NE QUAE his obstat L. 2. C. de
 donat. inter virum & uxorem, qua jubetur an-
 cilla militi restitui quam ipse donaverat Concu-
 bina: quia id aliis non conceditur, sed iis
 tantum per modum privilegii, imò alii in
 foro externo solvere coguntur pretium
 turpitudinis meretrici: ut probat Covar:
 sup: num. 2. Deindè, quia id in aliis delictis
 non conceditur, nam L. 3. ff. de condict: ob-
 turp: caus. dicitur, ubi dantis & accipientis
 turpitude versatur non posse repeti dicimus: ve-
 luti si pecunia detur, ut malè iudicetur. Et L. 8.
 dicitur, solutum ob turpem causam non posse
 repeti. item patet ex L. 2. & 5. C. eod: Ex
 quibus legibus satis probabiliter colligi-
 tur posse ista retineri in conscientia: mens
 enim legum est, ut is qui dedit, in poenam
 criminis non possit recuperare. Vide Less:
 supra. RESOLVITUR 5. Jure positivo
 humano particularium Regionum & Pro-
 vinciarum, tenentur Judices ad restitu-
 tionem munerum etiam post litem fini-
 tam ac prolatam sententiam: sed contro-
 verti solet, an talis obligatio insit Judici-
 bus in conscientia, ante condemnatio-
 nem vel solum post? Priorem partem
 tuetur

C. de
 r an-
 oncu-
 ed iis
 lli in
 tium
 covar:
 elictis
 ict: ob
 videntis
 s: ve-
 it L. 8.
 e posse
 : Ex
 alligi-
 mens
 enam
 e Less:
 fitivo
 e Pro
 titu-
 fini-
 ntro-
 dicit-
 atio-
 rtem
 getur

cuetur Sotus, & alii relati à *Mol: tr. 1. de just:*
d. 88. Posteriores partem ipse Molina do-
 cet loco cit: & probari potest sic: quia per
 tales leges æqualiter ferè obligatur Judex
 ad restitutionem munerum, ac ad solutio-
 nem pœnæ. Atqui nemo facilè asseret, vi
 harum legum obligari Judicem ad relin-
 quendum officium quod habet, prius-
 quam juridicè condemnetur, ergò nec
 censetur ante obligatus Judex ad resti-
 tutionem munerum, & solutionem pœ-
 næ. NOBIS placet prior sententia, quam
 tuemur. I. quoad Judicem secularem *ex*
L. non dubium. C. de leg: ubi annullantur à
Theodosio Imperatore pacta & contra-
ctus, & omnia alia quæ fiunt contra legis
prohibitionem: Atqui munerum acce-
ptio Judici lege prohibetur, etiam post li-
tem finitam: Ergo illa acceptio & datio
fuit invalida. Scio Molinam & alios legem
illam Theodosii benignè interpretari,
quasi solùm illa loquatur de invaliditate
quoad forum externum, nec nisi post sen-
tentiam juridicam declaratoriam crimi-
nis, aut quæ non sit universalis: sed hæ re-
strictiones sunt contra communem DD.

Z

& non

& non satis consonæ verbis ipsius textus.
 2. quia aliquando leges Provinciales prohibentes munerum acceptionem, etiam imponunt restitutionem, & signatè ante ullam condemnationem. Neq; hoc durū nimis & austerum videri debet, & quasi superans potestatem legislativam, cum hæc restitutio non debeatur ut pœna, sicuti debetur abdicatio officii, & similia, quæ cum pœnalia sint & gravia, meritò requirunt sententiam saltem criminis declaratoriam: nisi aliud in lege exprimitur, quæ restitutio in aliis casibus passim est obvia. 3. quoad Judicem Ecclesiasticum probatur, ex *cap. statutum de rescriptis in 6.* ubi Judex delegatus jubetur restituere quæ accepit, nulla eorum quibus restitutio facienda est remissione valitura: ubi licet textus nominatim tantum loquatur de Judice Ecclesiastico delegato, tamen idem à fortiori voluisse observari à Judice Ecclesiastico ordinario, notat *Sanchius supra ex Sylv: & Ang.* Et confirmatur ex *cap. exigit de cens:* ubi Visitatores accipientes aliquid ultra debitum, præcipiuntur restituere duplum, intra mensem sub pœnain-

na interdicti, & aliis pœnis.

51. Ultima difficultas est de Judice, an quando contra jus aliquid novit à reo, vel à teste, possit ex eo procedere? v. g. Judex à reo vel teste extorquet, per metum gravem, aut etiam levem, criminis confessionem: item promittit reo fictè criminis impunitatem, si delictum fateatur: potestne ex tali confessione reum punire? Varii sunt dicendi modi. *Cajet: opus: 17. respons: resp: 5. v. in secundo*: asserit non posse ex eo juridicè Judicem procedere, si alià viâ sufficientem notitiam non habet. Alii verò alias ponunt limitationes. *SIT Conclusio prima*, quando Judex ipse extorsit metu gravi criminis manifestationem, quamvis reus manifestet testes per quos possit convinci, non potest Judex procedere. Ratio, quia cum causa fuerit injusta, quidquid ex ea sequitur annullari debet *L. non dubium C. de leg: L. fin: ff de constit: pecun: Cajet: Navar: Sotus: lib: de secreto. membr: 3. quest: 1.* qui tamen in casu quo Judex metum solùm levem incuteret per minas tormentorum, & hujusmodi notat, non esse adeò certum, quod ex tali

confessione non posset procedere: quia
 licet Judex aliquam inferret injuriam, ta-
 men non tam censetur extorsisse, quam
 reus liberè propalasse: sed de hoc statim
 Concl. 2. Deindè dicit quod si ex non pu-
 nitione criminis sic extorti, grave subori-
 retur scandalum, ut si crimen esset fædifi-
 simum, & per talem rei confessionem es-
 set jam publicatum & certissimum in toto
 populo: posset Judex punire ad sedan-
 dum scandalum, quamvis id ipsum valdè
 dubitanter affirmet. Infert præterea *An-
 toninus Gomez tom. 3. var. res. cap. 13. n. 25.*
 contra Bald. 1. quod si reus positus est in
 tortura: non præcedentibus legitimis in-
 diciis, & in tortura confessus est delictum,
 licet postea elapso die naturali perseve-
 ret, & confessionem ratificet, non posse
 condemnari, quia tortura fuit injusta.
 Secundò si reus non potest torqueri pri-
 vilegio personæ, ut quia est in dignitate
 positus, aut ætatis minoris, vel senectutis,
 confessionem similiter ratificatam esse
 nullam. idemque esse si semel tortus po-
 stea iterum injustè torqueatur: aut à tor-
 tura apellet, quia tortura semper injusta
 fuit.

fuit. *Altera conclusio quando* Judex etiam absque metu gravi, sed per injustas interrogationes extorsit confessionem à Reo, qui injustitiam interrogationis ignorabat, tunc probabilius est non posse procedere ex tali cognitione. Ratio, quia injuriam faciens, eam corrigere, non autem continuare tenetur: quod non potest præstare Judex, nisi cesset à persecutione talis causæ: & confirmatur à pari, quia de extracto ab Ecclesia per injuriam idem fatentur DD. communiter. *Dixi qui injustitiam ignoravit*, quia si reus sciens confessionem esse injustam & indebitam, & potens retractare non retractet, probabilius est ex tali confessione posse Judicem procedere & punire. Ratio, quia ipse reus in hoc casu videtur cedere juri suo, & metus levis pro nullo reputandus est: & facit pro hac conclusione, quod quando in processu vel forma inquisitionis intercessit aliquis defectus in substantialibus, & reus non opponat Judici talem defectum, sed ipso non obstante fatetur veritatem, potest tunc Judex ex tali confessione procedere & punire reum, ut colli-

gitur ex cap. de confess in 6. & docet Sylvest. 1. inquisitionum. q. 3. in fine. NOTAN. tamen. Si Judex per iniquas interrogaciones extorqueat crimen rei à testibus, etiam scientibus injustitiam & opponere potentibus, non posse eum ex tali cognitione procedere, quia in hoc casu intulit injuriam ipse Judex reo, nec testes potuerunt cedere juri alieno, sicut reus proprio: ita Recētiore, quos referunt citati DD. conclus. 1. Tertia Conclusio, si injustitia non se teneat ex parte Judicis judicantis, sed ex parte alterius, tunc ex tali cognitione potest Judex procedere: ut si tertius quis criminis extorqueret à Petro criminis confessionem, & postea eum deferret ad iudicium, posset tunc Judex procedere. Ratio, quia in hoc casu non ipse Judex infert injuriam: & licet alii revelando hujusmodi crimen peccaverint contra justitiam, non tamen eorum iniquitas nocere debet justitiæ & bono communi, ad quod jam pertinet notum crimen punire. Deinde quia si opus esset, ut prima criminis manifestatio sive injuria fieret ad hoc, ut Judices procederent, ferè nulla crimina punirent.

nirentur. *Sotus supra*: qui tamen observat conclusionem hanc procedere solum de persona privata: undè aliud videtur sentire, quando aliquis Judex extorqueret veritatem, tunc enim videtur sentire, quod alius Judex ex illa cognitione non posset procedere. Sed *Navar: cap. inter verba corol: 53. n. 596.* absolutè docet, quod ille Judex potest procedere ex veritate ab alio Judice injustè extorta: quia ille, qui procedit, non fecit injustitiam. *Quarta conclusio* Judex fictâ promissione impunitatis confessionem criminis eliciens, Reum condemnare non potest, si reus confessionem per mendacium, simulationem, dolumvè Judicis, extortam postea retractet: ita *Covar: 1. var: resol: cap. 2. n. 16. Delvius disq: mag: lib. 5. sec: 10. concl: 2. & 3.* Colligitur ex dictis concl: 2. & probatur 1. quia hæc confessio extorta est à Judice per dolum, ergò ex seipsa non est sufficiens ad condemnationem *cap. sanè de renunc: 2.* probatur ex reg. generali, quâ dicitur absolutè fidem servandam esse, nullumq; sub fide publica fallendum *L. 1. ff. de pactis L. 1. ff. de constit. pecun:*